

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus
Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat De Sacramentis, & Censuris

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Quæstio Prima. De Sponsalibus universim.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40650

QUÆSTIO PRIMA.

De Sponsalibus univrsim .

Explicabimus primo, Quomodo Sponsalia constituentur? Secundo, ad quid obliget facta Sponsorum promissio? Tertio, Ad quid obliget promissio solum interna, ac votum nubendi. Quarto, de Verbis, ac aliis signis, quibus Sponsalia contrahuntur. Quinto, Quinam possint illa contrahere? Sexto, Quanam ex iis obligatio consurgat? Denique discutemus de eorum effectibus: In sequenti autem quæstione agemus seorsim de causis, ob quas possunt sponsalia dissolvi: De Sponsalibus vero conditionatis dicemus quæstione quarta agentes de Matrimonio celebrato cum consensu conditionato.

ARTICULUS I.

De Promissione Constitutiva Sponsalium .

- I. Quid sint Sponsalia?
- II. Quanam promissione constituentur?
- III. Si promissio sit indeliberata, non obligat; sicut nec votum; Nec potest obligare sub levi promissio Sponsalium.
- IV. Nec obligat promissio isthac non acceptata.
- V. Debet pariter signo sensibili manifestari. Sed quando taciturnitas sufficit in repromittente?
- VI. Sponsalia neque sunt Sacramentum, neque Sacramentale.
- VII. Ad valorem Sponsalium satis est intentio deliberata virtualis, non vero habitualis.
- VIII. Requiritur ad eorundem valorem voluntas se obligandi ex iustitia ad Matrimonium inveniendum, sed non voluntas illud exequendi.

I. Sponsalia dicuntur ex Ulpiano a spondendo; significant enim striete sumpta mutuum sponsonem, seu promissionem futuri Matrimonii: Significant etiam munera, quæ sibi mutuo sponsi tradunt; in quo sensu servi Saulis dixerunt Davidi 1. Re-

gum 18. *Non habet Rex Sponsalia necesse*; hoc est non indiget muneribus, quæ dentur filiæ suæ a Genero; Ac demum significant ipsum Matrimonium ratum, non consummatum; in quo sensu Beatissima Virgo dicitur Sponsa Joseph; Matth. enim 1. habetur: *Cum esset desponsata Maria Joseph*; Univrsim tamen qui Matrimonium ratum contraxerunt, communiter dici solent Sponsi de presenti, cum solum spondeant usum Matrimonii; qui vero matrimonium nondum contraxerunt, sed solum promiserunt, dicuntur Sponsi de futuro, & absolute sponsi; spondent enim ipsum matrimonium; seu potius dicuntur isti promissi relate ad matrimonium; illi vero dicuntur promissi relate ad usum, seu ad effectum matrimonii.

II. Quæritur nunc primo; Quanam sit definitio propria sponsalium? Et quanam promissione constituentur? Respondeo, optime definiri, quod sint, *mutua promissio futuri Matrimonii*. Dicitur, *Promissio*, cum non sufficiat mera voluntas, & propositum nubendi, nisi accedat promissio, quæ inducat obligationem de iustitia ad contrahendum. Dicitur, *Mutua*, quia sponsalia habent vim contractus onerosi, qui parem utrinque obliga-

tionem inducat: Quare sicuti non consistit matrimonium sine mutua, seu reciproca traditione domini in corpora; ita nec consistunt sponsalia sine mutua promissione matrimonii. Dicitur demum, *Futuri matrimonii*; Sicut enim per hoc quod sponsalia sint mutua Promissio, conveniunt cum reliquis contractibus, ita per hoc quod habeant pro objecto immediato promissionis futurum matrimonium, a reliquis contractibus differunt; & sic in definitione habetur verum genus, & differentia. Quod si Titius, & Berta sibi invicem sponsalia promitterent, efficerent quidem contractum obligatorium, non tamen sponsalia; quia matrimonium non est objectum immediatum talis promissionis, sed mediatum: Nam sicut aliud est rem promittere, aliud vero promittere promissionem rei, Verbi gratia aliud est vovere castitatem, aliud vero vovere se facturum votum castitatis; ita aliud est promittere matrimonium, aliud vero promittere promissionem matrimonii, seu sponsalia.

Ex dictis sequitur, tres conditiones essentialiter requiri ad valorem sponsalium. Prima est, ut habeatur promissio voluntaria, & deliberata; Secunda, quod sit mutua, & acceptata; Tertia, quod sit signo sensibili expressa.

III. Requiritur itaque primo promissio voluntaria; quia sponsalia inducunt obligationem, & vis obligandi habetur a voluntate: Debet etiam esse deliberata, quia cum sponsalia obligent sub mortali, requiritur tanta deliberatio, quanta sufficit ad peccatum mortale; Unde fit, quod promissio facta animo simulato non obliget vi promissionis, quamvis possit aliquando ratione damni illati obligare, ut dicemus art. 3. Neque obligat promissio ex animo facta ab eo,

qui ignorabat ex promissione sequi obligationem; aut ab eo, qui volebat se obligare; qui enim non habet animum se obligandi, non obligatur, cum promissio sit veluti lex privata, quam sibi imponit promittens; & obligat juxta intentionem Legislatoris, seu promittentis. Verum tamen est ex Sanch. lib. 1. disp. 9., & aliis, quod non requiratur in promittente expressa voluntas se obligandi, sed sufficiat tacita, & implicita; quia qui vult antecedens, censetur etiam velle consequens, quod naturaliter sequitur ex antecedente; ergo qui vult promittere, sciens naturam promissionis, vult etiam se obligare, cum obligatio naturaliter sequatur ex promissione; ut dicitur etiam de voto. Præterea sicut votum sine sufficienti deliberatione emissum non obligat, ne sub levi quidem; ita promissio hæc, si sit indeliberata; ut notat Perez sect. 3., & Con. dub. 2. Et ratio est, quia obligatio ex iustitia in materia gravi semper obligat sub mortali, nunquam sub veniali, ut communius docent cum Less. cap. 4. obligatio autem orta ex promissione rigorosa sponsalium est obligatio iustitiæ, & in materia gravi; ergo non potest obligare sub levi, si cum semiplena advertentia fiat talis promissio: Sicuti non obligatur ad restitutionem ullam, ne sub levi quidem, qui graviter damnificavit ex semiplena deliberatione; (quamvis sub levi ad restitutionem teneatur, qui leviter damnificavit cum plena deliberatione) ut docent communius apud eundem Lessium, & alios. Et ratio est, quia onus restitutionis in materia gravi est grave; quod si damnum non oritur ex culpa gravi, non potest parere onus grave, ut illud compensetur, eo quod poena gravis culpa non gravi non sit consentanea; ergo qui cum levi culpa ex semiplena deliberatione

gra-

graviter damnificat, nullatenus ad ullam restitutionem obligatur.

IV. Requiritur secundo, quod promissio sit mutua, & acceptata; nam promissio regulariter non obligat, nisi acceptetur; habet enim hanc tacitam conditionem, videlicet, si alter illam acceptet; ut notat Sanch. lib. 9. disp. 5., Reginald., Perez, alique: Solum in aliquibus casibus, in quibus aliter lex disponit, promissio non acceptata obligat, verbi gratia, si quid promittatur infanti, ex lege *subemus*, *Cod. de Emancipatione liberorum*; tunc enim jus positivum supplet defectum acceptationis; Sic etiam si promissio fiat Civitati, aut Ecclesie, vel ad causas pias, ut notat Less. cap. 18. n. 36.

V. Tertio requiritur, quod sit signo sensibili manifestata; Etenim promissio fit homini, qui non potest illam acceptare, & illius obligationem acquirere, nisi aliquo signo externo sibi manifestetur; In quo differt a voto, quod cum sit promissio facta Deo, qui intuetur cor, non debet exterius manifestari. Ex quo fit, quod si Titius promittat matrimonium Bertæ, & hæc taceat, non fiant sponsalia, quamvis Berta interius consentiat; quia promissio Bertæ secundum se non manifestatur per taciturnitatem.

Neque dicas; *In cap. finali De desponsat. impuberum*, habetur; Valida esse sponsalia contracta a parentibus pro filiis puberibus, vel impuberibus, si isti consentiant, & non contradicant; ergo taciturnitas satis est ad sponsalia celebranda.

Nam respondeo, in tali casu satis esse taciturnitatem propter speciale jus positivum, quod illam accipit pro consensu. Immo Con. dub. 3., & Bonac. contra Sanch. putant ex laud. cap. colligi, etiam valida esse sponsalia a parentibus celebrata pro filiis absentibus, si isti, ubi hoc audie-

rint, non contradicant. Notandum tamen, quod licet hoc sit verum, quando Pater, vel Mater, vel alius habens curam filiorum contrahit pro illis, non est tamen verum, si alius, qui curam filiorum non habet, pro illis contrahat: Et ratio est, quia in illo tantum casu jus accipit taciturnitatem pro consensu; At in hoc alio casu militat regula illa juris in 6. *Qui tacet, neque consentire, neque dissentire videtur*: Est quidem alia regula juris in 6. dicens: *Qui tacet, consentire videtur*; Sed hujus regulæ sensus est, quod tacens consentire videatur in eo, quod est in sui favorem, non vero in eo, quod est in sui præjudicium, & in ordine ad obligationem contrahendam.

VI. Rogabis: Sintne sponsalia Sacramentum, aut Sacramentale?

Respondeo, neque esse Sacramentum, nec ullum ex Sacramentalibus. Etenim non sunt signum efficax gratiæ a Christo institutum, (quod requiritur ad rationem Sacramenti novæ legis) sicut est matrimonium. Neque sunt instituta ab Ecclesia, tamquam cæremonia sacra ad impetrandum a Deo aliquem effectum; quod requiritur ad Sacramentale.

Neque obstat, quod D. Th. in 4. dist. 24. quæst. 2. dicat, Sponsalia esse Sacramentalia quædam matrimonii; sicut est exorcismus relate ad baptismum. Nam D. Th. tantum vult innuere, quod eodem modo sponsalia præcedant matrimonium, sicut exorcismus baptismum; non vero, quod sicut exorcismus est cæremonia sacra facta ab Ecclesia cum quibusdam orationibus, & ritibus ante baptismum instituta, ita similiter sponsalia: hæc enim solum approbantur ab Ecclesia; eo modo quo approbantur etiam in jure civili, & jure gentium, tamquam contractus quidam naturalis prævius ad matrimonium.

VII.

VII. Quæritur secundo; Utrum ad valide celebranda sponsalia satis sit animus internus cum deliberatione, seu intentione deliberata virtuali, aut habituali promittendi matrimonium; an requiratur actualis deliberatio, & advertentia?

Ad quaestum dilucidationem sciendum, quod advertentia, & deliberatio, seu intentio deliberata actualis, seu formalis dicatur illa, quam actu homo habet, quando fit opus; Virtualis vero dicitur, quæ fundatur in actuali, & manet in virtute illius, ita ut licet actualis deliberatio non existat, quando fit opus, censeatur tamen moraliter perseverare, & in opus influere: Hæc solet haberi in conficiendis Sacramentis; etenim intentio deliberata actualis sæpe non habetur, quando Sacramentum conficitur; quia tamen ab ea movetur homo ad operandum, dicitur cum intentione virtuali confici Sacramentum: Quare in casu nostro, si quis deliberavit promittere matrimonium Bertæ, & postea, quando promittit, distrahitur ab illa actuali deliberatione, & cogitatione, dicitur cum virtuali deliberatione promittere. Deliberatio demum habitualis dicitur, quæ nullatenus influit in opus, sed habetur in voluntate per modum habitus; sicut enim habitus non influit in actum, nisi quando determinatur a voluntate; ita qui habet deliberationem habitualement, non influit in actum; quamvis influeret, si ad illum adverteret. Inquiritur nunc, quanam ex his deliberationibus requiratur ad valide contrahenda Sponsalia?

Dico primo cum communissima contra Hurtad. disp. 1. diff. 9., Ad valorem contractus sponsalium sufficere deliberationem, ac intentionem promittendi Matrimonium virtuale: Sicut eadem pariter deliberatio sufficit ad valorem matrimonii, necnon ad

valide vovendum, & ad valorem aliorum contractuum; Ratio est, quia hic est modus agendi in hominibus, nec requiritur in contractibus humanis modus operandi exquisitissimus, videlicet cum deliberatione actuali; hic enim modus est præter humanam conditionem: Quare Donationes, Testamenta, Professio religiosa, &c., censeantur valida præcise per hoc, quod ex præcedenti deliberatione moraliter perseverante fiant. Et ratio a priori est, quia in tali casu habetur formalis voluntas contrahendi sponsalia, orta ex deliberatione actuali moraliter perseverante.

Dico secundo; Ad valorem sponsalium non sufficit deliberatio, ac intentio promittendi Matrimonium habitualis; Sicut nec sufficit habitualis intentio relate ad conficienda Sacramenta. Ratio est, quia per talem deliberationem, seu intentionem actio non censeatur esse humana; cum non procedat ab ulla deliberatione influente in ipsam.

Neque dicas primo; satis est intentio habitualis ad applicandum alicui Sacrificium; Nam si hodie applico Sacrificium crastinum pro Petro, quamvis hæc voluntas non sit causa, ut cras sacrificem, tamen si non revocatur, satis est, ut fructus Sacrificii profit Petro; ergo etiam habitualis voluntas satis est ad valorem sponsalium, & Sacramentorum.

Nam concessio antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia applicatio Sacrificii est quædam donatio, & dispensatio fructus illius; ad donationem autem satis est voluntas habitualis; nam si ego nunc donem, verbi gratia, Titio domum sub conditione, quod crastina die veniat ea domus in meam potestatem, purificata conditione, statim domus evadit Titii sine ulla alia mea voluntate: Ita accidit, quan-

quando applicatur alteri Sacrificium: At nec contractus, nec confectio Sacramenti habentur ab actione humana, si non procedant a deliberatione saltem virtuali: Esto ad suscipiendum aliquod Sacramentum, puta, Extremae Unctionis, satis sit intentio habitualis, & interpretativa, quia scilicet ad recipiendum minus requiritur, quam ad agendum.

Neque dicas secundo: Aliquando conjuges dormiunt, quando per Procuratorem celebratur contractus sponsalium, aut matrimonialis; ergo ad valorem istorum satis est voluntas habitualis.

Nam negatur consequentia; in casu enim adducto Sponsi, aut Conjuges non habent meram intentionem contrahendi habitualem, sed virtuaalem; quia voluntas ipsorum praterita, & non revocata est causa, ut hic, & nunc Procuratores ipsorum nomine contrahant, & sic intentio contrahentium virtualiter perseverat, & influit in contractum per voluntatem procuratorum.

VIII. Queritur tertio; An ad valorem sponsalium spectet non solum voluntas promittendi, & se obligandi ad Matrimonium, sed etiam voluntas exequendi, seu ponendi matrimonium, quod promittitur.

Respondeo, & dico primo, Ad contractum sponsalium essentialiter requiri non solum voluntatem promittendi, sed etiam voluntatem se obligandi, ut habeatur vera promissio distincta a mero proposito; ut ostendunt Less., & Con. apud Martinum Perez: Quare si quis haberet animum promittendi, & non se obligandi, ignorando, quod ex natura promissionis sequatur obligatio, vere sponsalia non contraheret; Sicut qui vellet emere, & nollet se obligare ad pretium solvendum, non celebraret contractum emptionis; Quia tamen ad

naturam contractus sequitur obligatio, idcirco qui naturam contractus cognoscit, & non vult se obligare, vere non vult contrahere, quamvis oretenus dicat, id velle; cum impossibile sit habere duas voluntates oppositas contrahendi, & non se obligandi.

Hic autem adverte, per promissionem sponsalium non conferri alteri solum jus ex fidelitate, sed etiam ex justitia; ut docent communiter cum Vasq., & Perez contra Hurt. Ratio est, quia quoties contractus est mutuus, & onerosus, obligatio, & jus, quod ex eo oritur, est justitiae, quae respicit aequalitatem, & recompensationem rei aequivalentis; quod non respicitur a fidelitate: Si tamen promissio non esset mutua, tunc ex sola fidelitate confurgeret obligatio, dummodo promittatur matrimonium independenter a repromissione; Aliiter obligatio est nulla, quia non obligat promissio facta sub conditione, quae non purificatur: Quod si quis dubitet, an promiserit matrimonium cum animo se obligandi independenter a repromissione alterius, judicandum est, quod promiserit dependenter ab illa, seu sub conditione, quod alter pariter repromittat matrimonium. Ratio est, quia praesumitur, promississe juxta naturam sponsalium, quae ferunt promissionem utriusque contrahentis.

Dico secundo; ad valorem sponsalium non est necessaria voluntas exequendi, seu ponendi matrimonium, quod promittitur. Ita communiter cum Sanch., Filliuc., & aliis apud Perez contra Valent. Ratio est, quia ad valorem Sponsalium solum requiritur promissio, & voluntas se obligandi; haec autem stare potest cum proposito non exequendi id, quod promittitur: Sicuti cum voto castitatis stare potest mala intentio for-

ni-

nicandi; & cum voluntate donandi, verbi gratia librum, stare potest voluntas illum comburendi. Ratio a priori est, quia per promissionem datur jus ad rem; potest autem dari jus ad rem, quin detur res ipsa, imo cum voluntate prava non dandi illam.

Neque dicas cum D. Th. 2. 2. quaest. 88. art. 1. Ad votum requiri propositum faciendi, cum promissio ex tali proposito procedat. Nam D. Th. loquitur de voto, & promissione, ut licite, & honeste, non vero ut solum valide fiant.

ARTICULUS II.

De Promissione ficta Sponsalium.

- I. *Promissio ficta non sufficit ad valorem sponsalium. Ea tamen in foro externo parit obligationem, non quidem naturalem, sed civilem.*
- II. *Ficte promittens ad quid tenetur in foro conscientiae?*
- III. *Quid, si ficte promittens Virginitatem desloravit sub spe matrimonii? Quod si quis consanguineam desloravit vere promittendo absolute matrimonium, num teneatur dispensationem petere, & stare promissis?*
- IV. *Num possit pecunia damnum compensare huiusmodi deslorator, si sit notabiliter dignior? At quid si ea fuerit corrupta, & non disparis conditionis.*
- V. *An possit ficte promittens negare coram iudice promissionem, quando non tenetur vi illius ad matrimonium.*
- VI. *Si quis notabiliter dignior ficte matrimonium promittit Berte, sed cum juramento, num illam teneatur ducere ratione iuramenti?*
- VII. *Quid, si tale iuramentum non con-*

firmet, sed solum comiuetur promissionem?

VIII. *Et quid, si tam promissio sit ficta, quam iuramentum?*

I. **D**iximus, promissionem fictam, seu exterius factam sine animo promittendi, aut se obligandi, non sufficere ad valorem sponsalium, cum vere non pariat obligationem: Etenim obligatio sponsalium provenit ex sola voluntate promittendi. Certum tamen est, quod promissio illa ficta in foro externo aliquam pariat obligationem, non naturalem, sed civilem, videlicet non ortam a natura, sed a Republica, & a Principe humano.

II. Quæritur propterea primo, Ad quid tenetur in foro conscientiae, qui ficte matrimonium promisit?

Respondeo, & dico; Qui ficte promittit matrimonium sceminae non repromittenti, peccat quidem venialiter mentiando, sed secluso damno, quod sequitur, ne sub veniali quidem tenetur eam ducere. Ita Sanch. disp. 10., Ledefin., Perez contra Vasq. Ratio est, quia neque tenetur ratione promissionis, cum fuerit ficta; Neque ratione injuriæ; non enim habetur in casu nostro contractus onerosus, unde inferatur alteri injuria; Neque tenetur ratione damni, cum supponamus, nullum inde sequi damnum; ergo quamvis peccaverit venialiter mentiando ficte promittens alteri non repromittenti, non per hoc tenetur, ne sub veniali quidem, stare promissis, utpote fictis.

Dico secundo; Ficte promittens matrimonium alteri repromittenti peccat graviter contra iustitiam. Ita communiter. Ratio est, quia in quolibet contractu utrinque oneroso lex iustitiæ præscribit, ut uterque serio contra-

pe-

peretur, eique gravis injuria fieret, dum dolo induceretur ad se obligandum; quod certe non faceret, si sciret alterum fidei permittere. Si tamen ex urgenti causa quis fidei promitteret, Verbi gratia, ad vitandum scandalum, vel ob metum mortis, &c., tunc sane non peccaret graviter sic mentiendo, immo nec venialiter, si uteretur æquivocatione.

Dico tertio; Fidei promittens matrimonium alteri repromittenti non solum peccat mortaliter contra justitiam, sed etiam tenetur contrahere matrimonium; nec satis est, damnum illatum alia via refarcire. Ita communiter cum Ledesm. contra Molin., & Perez disp. 2. sect. 2. Ratio est, quia quamvis non teneatur contrahere matrimonium ratione promissionis, utpote fictæ, tenetur tamen ratione injuriæ irrogatæ; etenim cum violaverit justitiam ficto consensu, tenetur ponere verum consensum, & veram promissionem matrimonii, ut injustitiam auferat. Nec satis est pecunia, verbi gratia, satisfacere; quia non satisfieret in eadem specie debiti; Sicut enim qui furatus est, verbi gratia, equum, tenetur illum, si potest, restituere, ex leg. 2. ff. si certum petatur; nec satisfacit compensando pecuniis damnum illatum; ita qui peccavit contra justitiam non ponendo veram promissionem matrimonii, tenetur ex justitia illam ponere; quæ posita, tenetur deinde etiam ex justitia contrahere matrimonium promissum.

Neque dicas cum Perez, quod licet peccaverit contra justitiam in intentione, non tamen in executione, cum nullum supponatur damnum irrogasse. Nam contra est, quia maximum damnum est, quod una pars tantum (videlicet quæ vere promissum) obligetur ad matrimonium, ad arbitrium alterius, altera vero pars,

quæ fidei promissit, ad matrimonium non obligetur.

III. Infertur ex dictis primo, quod qui fidei matrimonium promissit, & sub ea spe defloravit Virginem, teneatur eam ducere; nec satis sit, quod damno deflorationis satisfaciat constituendo dotem. Ita Sanch. disp. 10. contra Perez, & Bonac. Ratio est, quia justitia commutativa exigit non solum, ut reddatur æquale, sed idem numero ex justitia debitum.

Infertur secundo ex Sanch. loc. citat. idem dicendum, quamvis promissio non fuerit mutua, sed vir promittat matrimonium Bertæ, si consentiat in deflorationem, & ipsa consentiat. Hic enim est perfectus contractus utrinque onerosus; nam Virgo consentit in deflorationem, ut tu obligeris absolute ad matrimonium; in omnibus autem contractibus utrinque onerosis, in quibus intervenit, facio, ut facias, vel do, ut des, quilibet tenetur ex justitia ponere verum consensum. Dubitatur acriter, Num teneatur petere dispensationem, & ad Matrimonium obligetur, qui consanguineam, aut aliter impeditam defloravit sub spe Matrimonii illud promittens absolute, nulla facta mentione de petenda dispensatione?

Respondeo, Sanchez apud Croix lib. 3. p. 2. n. 317. cum aliis negare; quia cum talis promissio matrimonii absolute facta sit de re illicita, non obligat; unde satis est in tali casu, quod damnum deflorationis aliter compensetur. At Lugo disp. 12. de Just. num. 54. verius docet, quod teneatur; quia promittens matrimonium implicite obligat se ad tollenda impedimenta; Sicuti si Religiosus promittat alteri decem, implicite obligat se ad petendam licentiam a suo Prælato.

IV. Quæritur secundo; Utrum quando vir est notabiliter dignior, si fidei promissit matrimonium Bertæ, & sub

ea spe illam defloravit, teneatur eam ducere, an possit pecunia satisfacere?

Respondeo cum eodem Sanch., non teneri ad illam ducendam. Ratio est, quia vel Berta cognoverat excessum dignitatis viri, vel non; Si cognoverat, jam ipsa voluit decipi; Credere enim debebat virum adeo disparem fide promissurum; Si vero non noverat, neque tenetur ducere, sed satisfacit dando justum pretium. Ratio est, quia neque tenetur ratione promissionis, ut patet, cum fuerit ficta; neque ratione injustitiae, seu injuriae illatae, non ponendo consensum obligatorium, quia justitia obligat tantum ad ponendum aequale, & non superexcedens; in casu autem nostro consensus obligatorius feminae, & consensus viri notabiliter dignioris non sunt consensus aequales; pluri enim aestimatur consensus viri notabiliter dignioris, ut patet; ergo talis vir non tenetur ex justitia ponere verum consensum: Sicuti fide promittens meretrici valde superfluum in sui Corporis pretium, injustus quidem est decipiendo, non tamen ex justitia tenetur habere consensum reddendi, nisi aequale. Quare potest deflorator in casu nostro satisfacere pecuniis pro damno illato.

Hinc infert probabiliter Sanch. contra Palud., & Cordub., & alios apud Croix num. 70., quod fide promittens matrimonium feminae corruptae, quamvis sit parae conditionis cum illa, & haec sub ea spe tradiderit corpus, non teneatur illam ducere, sed possit alia via injuriam compensare; quia illam ducere est longe majus, & superexcedens, quam sit copula, quam offert femina corrupta; Nisi tamen talis femina esset bonae famae, infamiamque contraheret ex copula, ob quam non posset alteri aequalis conditionis nubere, tunc enim teneretur illam ducere.

Sed probabiliorem censeo cum Croix sententiam Palud., & aliorum, quod teneatur illam ducere; cum nec detur disparitas inter contrahentes, nec fraus ex parte feminae intercesserit. Et quamvis copula ab ea oblata sit longe minus, quam illam ducere; at ea non solum obtulit copulam, sed etiam obligavit se ad matrimonium ad arbitrium viri; ergo pariter debet vir ex justitia se obligare ad illam ducendam, ut habeatur in contractu aequalitas.

V. Dubitatur hic; An quando fide promittens non tenetur ad matrimonium, possit rogatus a Jure negare promissionem?

Respondet Sanch., & Croix de Sponsalibus num. 66. quod possit; ne si fateatur promissionem, (cum defectum intentionis probare nequeat) ad matrimonium cogatur. Ratio autem, cur id possit, est, quia responsio isthaec in tali casu non esset restrictio pure mentalis, & consequenter nec mendacium, sed esset ad mentem interrogantis: Jure enim interrogatum promiserit, ita ut teneatur eam ducere; Quare si neget promississe, non mentitur. Hinc Navar. apud eundem Sanch. dicit, quod rogatus a Jure non protulerit ea verba, Accipio te in meam, possit juramento negare, quod ea dixerit, si fide ea protulit; Et Covar. cum aliis docet, interrogatum a Jure, num revera acceperit nummos, quos revera non debet restituere, possit jurare, se non recepisse; quia non recepit, ita ut teneatur tunc solvere. Sylvest. etiam V. *Mendacium* quaest. ultim. dicit, Clericum rogatum a Custodibus, num aliqua portet, ob qua ad gabellam solvendam compellatur, posse juramento negare, intelligendo se nihil portare, ita ut gabellam debeat. Ad-ditque Sanch., non solum posse negari promissionem datam, quando est cer-

certa causa non implendi illam, sed etiam quando est probabilis iudicio prudentium; potest enim jurare, se non promississe, ita ut teneatur, quia innixus opinioni probabili potest tuta conscientia se non obligatum existimare. Equidem tamen in expositione thes. 26. proscripta ab Innoc. XI. loquendo de restrictione non pure mentali, ac de æquivocatione, admittendam censui in similibus casibus, data causa sufficienti, restrictionem non pure mentalem; ita scilicet ut responsio ad mentem interrogantis vera sit, quamvis circumscriptis circumstantiis videatur falsa: Addiditamen, longe majorem causam requiri ob reverentiam Numini debitam, ut hujus formæ restrictionibus non pure mentalibus juramentum superaddatur.

VI. Queritur tertio; An quando vir est notabiliter dignior, & fide promittit feminæ matrimonium juramento firmante promissionem, teneatur saltem ratione juramenti illam ducere, si sub ea spe desloravit?

Respondeo, Sot., Cajet., & alios affirmare: Sicut enim qui fide promittit solvere usuras, & jurat, teneatur solvere, non ratione promissionis, sed vi juramenti, ut omnes fatentur; Ita in casu nostro. Et ratio a priori videtur esse, quia juramentum obligat, etiam si non cadat in promissionem; sed in simplicem assertionem faciendi aliquid.

Verum Perez disp. 3. sect. 5., Sanch. lib. 1. disp. 5., & alii docent oppositum; quia quoties promissio non obligat, nec obligat juramentum in illa promissione fundatum. Quod patet in casu ab omnibus admisso: Si quis enim promittat alteri sub juramento matrimonium, & alter repudiet promissionem semel acceptatam, certe promittens, cum non teneatur amplius ad matrimonium ratione promissionis repudiata, nec tenetur ra-

tione juramenti confirmantis promissionem. Et ratio a priori est, quia quando principalis obligatio non subsistit, corrumpit etiam obligatio accessoria, ex Regula *Cum principalis ff. de Regulis juris*: etenim ablato fundamento corrumpit id, quod in eo fundatur; atqui in casu nostro juramentum fundatur in promissione, & per juramentum tantum asseritur ponendum id, ad quod vi promissionis ille tenetur; ergo quando obligatio orta a promissione est nulla, pariter nulla erit obligatio juramenti confirmantis promissionem.

VII. Ad id, quod objicitur, respondeo, juramentum solvendi usuras non confirmare promissionem, sed illam comitari; & idcirco obligat: Nam qui id jurat, non jurat ponere solutionem usurarum, ad quam vi promissionis obligatur, sed simpliciter jurat solvere usuras; ergo ad solutionem obligatur, non vi promissionis, sed juramenti: At in casu nostro qui promissionem matrimonii confirmat juramento, tantum jurat ponere matrimonium, ad quod vi promissionis obligatur; ergo si vi promissionis non obligatur ad matrimonium, nec vi juramenti obligabitur. Si tamen juramentum non esset confirmans promissionem, sed illam comitans, ut est juramentum solvendi usuras, concedo equidem, quod independentem a promissione obligaret: Regulariter tamen in sponsalibus juramentum solet promissionem confirmare; & idcirco communiter docent, quod si quis promittat alteri matrimonium sub juramento, illo repudiante promissionem semel acceptatam, nec promissio, nec juramentum obliget.

VIII. Quod si non solum promissio, sed etiam juramentum sit fictum, seu præstitum sine animo jurandi; (quamvis id non liceat ex propositione 25. damnata ab Innoc. XI.)

illud ex motivo religionis non obligat, ut communiter etiam Doctores docent; cum non sit verum iuramentum; Quicquid sit, An aliquando obligaret ex iustitia, quia contrahentes ex iustitia tenentur parem obligationem subire; unde si quis vere juraret matrimonium cum æquali contrahere, & alter fecte tantum juraret sine ulla causa excusante, certe ad matrimonium non ex religione, sed ex iustitia teneretur.

ARTICULUS III.

De Promissione mere interna nubendi facta sive homini, sive Deo per Votum.

- I. Promissio matrimonii facta homini, si sit mere interna, non obligat.
- II. In quo differat propositum a promissione mere interna?
- III. Votum nubendi solum per accidens potest esse obligatorium.
- IV. Quandonam obligat votum nubendi ad vitandum periculum incontinentiae?
- V. Quid si quis voveat causa pietatis ducere Bertam pauperem? Num in tali casu voveantur duo per modum plurium, an per modum unius?
- VI. Votum nubendi sine animo consummandi utrinque emissum, per se loquendo, est irritum.
- VII. Nequit utrinque emitti votum nubendi, precise ad finem recipiendi gratiam propriam Sacramenti matrimonii sine animo consummandi.

I. **P**otest quis promittere alteri actu mere interno matrimonium, in quo casu licet certum sit non contrahi sponsalia, dubium tamen est, an aliqua ex tali promissione consurgat obligatio, ut ea distinguatur a mero proposito? Dubium

etiam hic est, an promissio matrimonii facta non homini, sed Deo, hoc est votum nubendi cum Berta, sit validum, & obligatorium? Videtur enim non esse de meliori bono.

Quaritur itaque primo; An promissio mere interna facta homini ullam obligationem inducat?

Respondeo, neque jure civili, neque naturali ullam obligationem inducere: non jure civili, ut omnes concedunt; quia jus civile exigit acceptationem, ut promissio obliget: Neque jure naturali, ut communius docent cum Perez contra Molin. tom. 2. disp. 260. Ratio est, primo quia promissio consistit in locutione, seu affirmatione, qua quis alteri suam fidem offert, ut constat ex communi usu, & intelligentia; hoc autem non habetur in promissione mere interna; Secundo, quia communior sententia cum Sanch., & Less. docet, promissionem, ut obliget, debere esse acceptatam, idque provenire non solum ex jure civili, ut diximus, sed etiam naturali; Tum quia obligatio inter homines, quae habetur ex promissione, non nascitur nisi mutuo duorum consensu; Tum etiam, quia adhuc promissio facta Deo non obligat, si ab ipso non acceptetur, ut si fit de rebus indifferentibus, nedum malis; Tum demum a priori, quia cum promissio fiat in favorem promissarii, includit tacitam illam conditionem, si scilicet acceptatur; beneficia enim non conferuntur invitis. Verum quidem est, quod promissiones factae Civitati, vel ad causas pias non requirant acceptationem, ut obligent; quia hoc jure civili statutum est, ex leg. 3. ff. De pollicitationibus; in favorem enim Civitatis, & causae piae decernitur, ut non possit ad libitum revocari talis promissio ante acceptationem; sed decernitur etiam, ut promittens in tali casu non teneatur solvere, antequam petatur a pro-

promissario: Ex quo fit, ut nulla promissio obliget aut ante acceptationem, aut saltem ante petitionem.

II. Dices; si promissio matrimonii mere interna facta homini jure naturali non obligaret, sequeretur, quod non distingueretur a proposito nubendi; sequela non admittitur: ergo nec id, unde sequitur.

Respondeo, nego sequelam; etenim promissio interna habet obligationem radicaliter, & inchoative, seu in actu primo; ita ut si innotescat, & acceptetur, formaliter, & perfecte obliget; secus vero propositum. Ex quo fit, ut talis promissio, nec si juramento firmetur, obliget, ex dictis articulo superiore: Secus vero si fiat votum nubendi, ut mox dicemus; Etenim votum est promissio facta Deo; Juramentum vero est adductio Dei in testem veritatis asserta; in casu autem nostro asseritur, quod fiat matrimonium, ad quod vi promissionis internæ factæ homini obligamur; ergo cum non teneamur ad matrimonium vi talis promissionis, nec tenemur vi juramenti illam non comitantis, sed confirman-
tis.

III. Quaritur secundo; Utrum obliget votum, seu promissio facta Deo nubendi?

Respondeo, & dico primo, per se loquendo non obligare; cum tale votum non sit de meliori bono; Trident. enim sess. 14. Can. 10. definit, meliorem esse statum Virginitatis, & Cœlibatus, quam matrimonii. In hoc autem differt promissio facta Deo a facta homini; quod hæc respiciat bonum, & commodum promissarii; illa vero non solum respiciat, quod est in se bonum, & honestum, ita ut res indifferens non sit materia voti, sed etiam quod non est impeditivum majoris boni; matrimonium autem est impeditivum Virginitatis,

quæ est majus bonum; ergo matrimonium non est materia voti. Dixi tamen, per se loquendo; nam per accidens matrimonium ratione circumstantiarum potest esse majus bonum, & sic votum de illo obligaret: Verbi gratia, si ex matrimonio sequeretur maxima Reipublicæ utilitas, Principum concordia, magna conversio infidelium, &c. Eodem modo, si femina deflorata fuit sub promissione matrimonii, ita ut deflorans teneatur ex præcepto justitiæ eam ducere; Etenim in tali casu votum castitatis non acceptaretur a Deo, & vovens matrimonium supponeretur impeditus a præcepto justitiæ suscipere statum altiorem cœlibatus.

IV. Dico secundo; Votum ducendi uxorem ad vitandum periculum incontinentiæ obligat, dummodo ad vitandam incontinentiam tale votum non solum sit utile, sed sit utilius, quam cœlibatus. Ita Perez disp. 3. sect. 3. ex Suar. Ratio est, quia in tali casu *Melius est nubere, quam uri*, ut dicitur 1. ad Corinth. 5., offerturque Deo victoria incontinentiæ perfectior, quam haberi possit per Cœlibatum.

V. Dico tertio; Votum nubendi cum determinata persona factum causa pietatis, verbi gratia, cum paupere, vel cum meretrice, vel cum deflorata ab alio, ut liberetur ab egestate, a peccato, ab infamia, est simpliciter invalidum; nisi fiat conditionate, videlicet, si ducturus sum Uxorem, non aliam ducam. Ita Sanch. lib. 1. disp. 4., Perez, & alii contra Henr., Filliuc., Suar. tom. 2. de Religione lib. 2. cap. 9. Ratio est, quia quamvis illud votum sit pium, at est impeditivum majoris boni, & altioris status perfectionis, qualis est cœlibatus, & status religiosus: Et sane quoties actus bonus est adeo tenuis, ut ejus carentia sit moraliter melior,
tunc

tunc nequit esse materia voti, cum votum debeat esse de bono meliori; actus autem nubendi, etiam causa pietatis, non est bonum melius, quam sit ejus carentia, seu coelibatus, qui magis abstrahit hominem a saecularibus curis, & voluptatibus carnis, ex 1. ad Corinth. 7. Ergo non est materia voti. Nisi tamen, ut diximus, votum fuerit conditionatum, videlicet, si ducturus sum uxorem, voveo non aliam ducturum, quam hanc; tale enim votum procul dubio est validum. Quod si dubitetur, num votum emissum sit conditionatum, an absolutum? dicendum est, fuisse absolutum; ut magis faveamus libertati, quae est in possessione; sic enim nullatenus obligat, cum sit invalidum.

Neque dicas cum Suar. contra Sanch., Votum nubendi cum determinata persona factum causa pietatis, etiam si sit absolutum, obligare, saltem quoad partem materiae, perinde ac si esset conditionatum, ita scilicet ut quamvis vovens non teneatur nubere, teneatur tamen, si velit nubere, non aliam ducere, quam personam illam determinatam.

Nam contra est, quia si votum non fuit conditionatum, sed absolutum, omni ex parte est irritum; & tunc obligaret ad partem materiae, quando vovens duo voveret, & uxorem ducere, & ducere pauperem; in hoc enim casu prior pars non esset materia voti, unde non teneretur nubere; esset tamen materia voti secunda pars; unde ex suppositione, quod vellet nubere, teneretur ducere pauperem. At in casu nostro votum respicit indivisum matrimonium cum tali persona; ergo simpliciter non obligat: Sicuti si quis voveat peregrinationem Lauretanam, aedificare templum, &c., si sit impotens ponere totum, quod vovit, liber est etiam a ponenda parte, quam potest. Et i-

dem dicas, si per modum unius voveat recitare coronam, officium defunctorum, &c.: Secus vero, quando plura per modum plurium voveatur, ut jejunare per totam Quadragesimam, recitare horas Canonicas, &c.; cum enim Ecclesia ad haec obliget per modum rei dividuae, qui ea vovit, censetur imposuisse sibi obligationem similem illi, quam ponit Ecclesia suis praecipis; unde si non potest totam Quadragesimam jejunare, tenetur ad partem, quam potest.

Urgebis cum eodem Suar. ex Regula juris 37. in 6. *Utile non debet per inutile vitari*: Ergo licet tale votum sit inutile, & non obliget quoad ducendam uxorem, est utile tamen, & obligat quoad ducendam illam pauperem in casu, quod vovens velit uxorem ducere.

Respondeo, Regulam illam intelligendam esse, quando potest utile ab inutili separari ex ipsa natura rei, & ex modo promittendi; quando autem quis vovet connubium cum paupere, vel cum meretrice, non est separabile connubium ab ipso opere pio ex modo promittendi; cum promittatur utrumque per modum unius, & non per modum plurium separabile.

VI. Dico ultimo; Votum nubendi sine animo consummandi per se loquendo est irritum, etiam si utrinque habeatur talis animus. Ita Suar., Sanch., Perez sect. 4. contra Soc. Ratio est, quia quamvis tale votum non irroget alteri injuriam, cum fiat ex utraque parte; neque impediatur castitatem, cum possit vovens ingredi Religionem: impedit tamen statum coelibatus simplicis, qui est melior, quam status matrimonii, quamvis cum animo non consummandi; Ac praeterea constituit hominem in gravi periculo manendi in statu conjugali,

gali, petendo a voto dispensationem; unde difficiliorem redderet viam perfectionis; Atqui non solum opponitur meliori bono id, quod excludit perfectionem, sed etiam quod reddit illam difficiliorem; ergo votum de matrimonio solum quoad vinculum, seu de matrimonio rato non est de meliori bono, atque adeo invalidum.

VII. Dixi tamen, per se loquendo; aliquando enim ratione circumstantiarum est validum; ut si homo teneatur matrimonium contrahere propter bonum commune, & pacem alicujus Regni; vel ad legitimandos filios ex concubina genitos, vel ratione nocu- menti facti, si aliter satisfieri nequeat, nisi nubendo; vel demum si interveniat specialis revelatio divina, qualem intertuisse in Matrimonio Beatæ Virginis cum S. Joseph, communiter Scholastici docent; in his enim casibus votum non est impeditivum status perfectionis, videlicet cœlibatus, sed supponitur, quod homo aliunde sit impeditus, ut non possit in statu cœlibatus vivere.

Dices: Quilibet habet jus ante matrimonii consummationem ingrediendi Religionem, invita parte, necnon manendi in Sæculo, si uterque conjux conveniat de non consummando; quod de S. Henrico, & Gunegunda, ac de aliis legitur: Ergo vovere matrimonium ad finem dumtaxat suscipiendi tale Sacramentum, ejusque gratiam, sine animo consummandi, non videtur illicitum.

Respondeo, concessio antecedente, nego consequentiam; nam si quis post matrimonium voveat non consummare, sed Religionem ingredi, nulli facit injuriam, sed utitur jure suo, & consulit saluti animæ suæ; quod majus bonum est, quam sit damnatum, quod patitur pars relicta: Contra vero, si ante matrimonium voveat, illo Sacramento suscepto,

non consummare; irrogat injuriam alteri parti, quæ si sciret talem animum, procul dubio matrimonium non contraheret, ne se exponeret infamiae, dum a viro statim relinquitur: Neque potest utraque pars ad id convenire, ut gratiam talis Sacramenti suscipiant, quia matrimonii Sacramentum non est institutum ad talem finem, ut solum propter gratiam, quam confert, suscipiatur, sed ad procreationem prolis, & remedium concupiscentiæ; Ergo eo fine principali cessante, non expedit illud suscipere; sed augmentum gratiæ per alia Sacramenta, & pia opera comparandum.

ARTICULUS IV.

De Verbis, & aliis signis, & modis, quibus sponsalia contrahuntur.

- I. *Quanam signa externa spectent ad valorem sponsalium?*
- II. *Quid si dubitetur, an signa externa exprimant consensum in sponsalia, an in matrimonium? Absolutumne, an conditionatum?*
- III. *Quid si Tertius uni ex pluribus sororibus indeterminate matrimonium promittat, & promissio ab omnibus acceptetur?*
- IV. *Quandonam taciturnitas sit sufficiens signum constitutivum sponsalium?*
- V. *Sex modis sponsalia valide contrahuntur.*

I. **C**Um sponsalia more humano contrahi debeant, atque ad eo eorum promissio debeat signo externo manifestari, inquirendum, quibus verbis, aut aliis signis exprimi debeat, ac soleat isthæc promissio?

Quæritur itaque primo; Quanam signa sensibilia requirantur ad valorem sponsalium?

Re-

Respondeo, requiri, & sufficere omnia illa signa, quæ hic, & nunc, spectatis omnibus circumstantiis, satis expriment parti internum consensum, quin requirantur verba ulla determinata. Quare si partes conveniant aut invicem, aut ex consuetudine loci recepta, ut manuum constrictio, verbi gratia, signum sit interni consensus, sufficienter per tale signum constituerentur sponsalia: Et de facto apud quosdam Indos, teste Con., contrahuntur sponsalia per hæc verba: Ego te sepeliam, si supervivero.

II. Si tamen signa externa sint dubia, semper ita interpretanda sunt, ut minimam obligationem inducant: Quare si certum sit, quod aliqua verba internum consensum expriment, dubium vero sit, num significant consensum in sponsalia, an in matrimonium? ut si dicatur, Accipio te in uxorem in crastinum, dicendum, quod sponsalia, non autem matrimonium constituent; ut quantum fieri potest, faveamus libertati possidenti: Quamvis revera Con., Hurtad., & alii contra Victor., & Sanch. velint, quod hujusmodi verba matrimonium potius significant, quam sponsalia; quia sensus illorum videtur esse, Volo nunc, ut crastina die sis mea uxor; ita ut non promittatur matrimonium, sed tradatur corpus pro crastina die.

Dubium etiam est, An hæc verba, Non aliam præter te ducam, sufficiant ad sponsalia? Negat Sanch., Con., Henr. contra Palud., & plures Canonistas. Ratio est, quia sensus illorum verborum est conditionatus, videlicet, si uxorem ducam, non nisi te ducam. Verum si hujusmodi propositiones exceptivæ respiciant tempus præsens, aut præteritum, videntur esse absolutæ; si vero respiciant tempus futurum, videntur esse conditionatæ. Hinc si dicatur, Nullus Apostolorum, præter Judam, tradi-

dit Dominum, vel, Non nisi Petrus currit, videtur absolute significari, quod Judas Dominum tradiderit; vel quod Petrus currat, & nemo alius præter Petrum. Hinc verba ista, Nullam aliam volo in uxorem præter te, videntur sufficere ad matrimonium, quia habent significationem absolutam; cum sensus sit, Te, & non aliam volo in uxorem: Contra vero hæc verba, Nullam aliam ducam præter te, non videntur sufficere ad sponsalia; quia habent significationem conditionatam, denotando, quod, si uxorem sim ducturus, non nisi Te ducam. Ratio disparitatis ex Perez disp. 4. sect. 4. est, quia propositio exceptiva, quando respicit tempus præsens, vel præteritum, significat objectum determinate: Contra vero quando respicit tempus futurum: Unde qui vovet, nullam aliam Religionem se ingressurum, præterquam Capucinorum, non videtur absolute obligandus ad ingressum ad illam Religionem, sed solum conditionate, si scilicet velit esse religiosus.

Cæterum circa signa dubia relate ad sponsalia in foro interno standum est intentioni contrahentium, cum ab ea pendeat valor illorum; in foro autem externo standum est signorum significationi, juxta circumstantias, & loci consuetudinem.

III. Quæritur secundo; An ex verbis disjunctivis consurgant sponsalia; ut si Titius dicat pluribus fœminis; Ducam aliquam ex vobis, quam elegero, & illæ repromittant?

Respondeo, in tali casu non haberi in rigore sponsalia, quæ cum ordinentur ad matrimonium, debent respicere personam determinatam, sicut respicit matrimonium: Præterea debet ex sponsalibus consurgere impedimentum publicæ honestatis; quod certe non consurgeret in casu nostro, si scilicet Titius pluribus sororibus ma-

trimonium promittat disjunctive. Dico tamen, quod Titius teneretur ex vi contractus initi unam illarum eligere, & ducere. Quod si cum una haberet copulam, censendum, illam elegisse, nisi aliud exprimat; ut notat Rebel., Con., quia non præsumitur illa aliter concedere usum sui corporis, nisi sub spe futuri matrimonii.

IV. Quæritur tertio; An aliquando taciturnitas, tamquam signum externum consensus interni, sponsalia constituat?

Respondeo affirmative, ut diximus articulo primo, numero quinto. Et primo quidem aliqui pro aliis tacentibus ex istorum mandato sponsalia contrahunt, ut patet: Si enim sponsalia contrahi possunt per Procuratorem, & Internuncium, pariter contrahi possunt ab aliis de mandato principalium. Secundo, quando parentes contrahunt pro filiis præsentibus, horum taciturnitas habetur pro signo externo consensus interni, ex cap. unico de Desponsatione impuberum in 6. Et quod dicitur de parentibus, probabiliter ex Perez, Con., Bonac. contra Sanch., & Rebel. extenditur ad Tutores, Curatores, & alios, qui loco parentum curam habent pupillorum, aut minorum; Nam in his casibus Pupilli, & minores scientes, quid agatur, & non contradicentes, cum facile possint, consentire videntur. Ratio autem, quare Bonif. VIII. in laud. cap. solum meminerit Parentum, non vero Tutorum, & Curatorum, est, quia Parentes regulariter pro cura, & sollicitudine filiorum sunt, & de illis copulandis frequentius agunt. Alii autem non nisi in defectum Parentum.

Oppones: Taciturnitas filii, pro quo spondet Pater, provenire potest ex metu reverentiali erga Patrem; ergo non est signum consensus interni.

Pars VII.

Respondeo, nego consequentiam; nam etiam verba affirmantia proferri possunt ex metu reverentiali, nec perinde sequitur, quod non sint signa consensus interni: Si tamen filius ex metu reverentiali aut taceat, aut expresse annuat sine interiori consensu, procul dubio in foro interno sponsalia sunt invalida, & solum sunt valida pro foro externo: Si vero ex metu reverentiali aut taceat, aut annuat cum consensu interno, sponsalia sunt etiam pro foro interno valida, ut dicemus quæst. seq. art. 8., & quæst. 4. art. 2. Etenim metus reverentialis cadens in constantem virum irritat solum contractum matrimoniale, alios vero contractus non reddit irritos, sed irritandos.

V. Quæritur quarto; Quot modis sponsalia contrahantur?

Respondeo, sex modis posse valide contrahi, ut constat ex hæcenus dictis. Primo quidem publice coram Parocho, & testibus, ut matrimonium. Secundo privatim, & clandestine, solis consciis contrahentibus; Etenim solum matrimonium clandestinum a Trident. invalidatur, ut declaravit Sacra Congregatio apud Rebel. lib. 4. sect. 3., & communiter Doctores docent contra nonnullos apud Sanch. lib. 1. disput. 12. Tertio per verba, Verbi gratia, Promitto tibi matrimonium. Quarto per varia signa, verbi gratia, per subarrhationem, seu per annuli donationem, & receptionem, ubi ex consuetudine loci hæc sunt signa sponsalium. Aut si post tractatum inter amicos de matrimonio inter Titium, & Bertam, Titius mittat Bertæ pecuniam, vel jocalia, & illa acceptet; Aut si vir apprehendens feminae manum dicat, Do tibi fidem de matrimonio contrahendo, & illa manum non retrahat. Quinto per Parentes, Tutores, Curatores, qui pro liberis, pupillis, minoribus, etiam ab-

C sen-

sentibus, contrahunt, ipsis scientibus, & non contradicentibus. Sexto per Procuratorem, seu Internuncium, aut per literas.

ARTICULUS V.

Quinam possint Sponsalia contrahere?

- I. *Jure Canonico ad valorem sponsalium requiritur saltem septennium.*
- II. *Ultima dies temporis requisiti ad sponsalia, ad Matrimonium, ad Testamentum sufficit, si sit incepta; ad Professionem vero debet esse completa.*
- III. *Sponsalia invalida ex defectu aetatis non ratiificantur sine notitia nullitatis.*
- IV. *Si malitia suppleat aetatem, probabiliter valida sunt sponsalia ante septennium. At quid pro foro externo?*
- V. *Num possint Parentes, aut Tutores contrahere sponsalia pro filiis, aut pupillis ante septennium?*
- VI. *Habens votum castitatis, si promissit foemine matrimonium sub conditione copulae, ad quid teneatur post copulam obierit?*
- VII. *Num sint valida sponsalia inter notabiliter inaequales?*
- VIII. *Cur offerens pretium excessivum pro re, quam emit, non teneatur solvere, nisi pretium iustum; Nobilis vero offerens prodige matrimonium plebejo, teneatur stare promissis?*

I. **H**Actenus explicavimus rationem formalem essentialiter requisitam ad sponsalia perficienda, agendum nunc de habilitate personarum contrahentium, inquirendo, Quanam aetas in illis requiratur? Et quanam impedimenta contractum invalident, inspecto statu, & conditione

contrahentium?

Quaeritur itaque primo; Quanam aetas requiratur in contrahentibus sponsalia?

Respondeo, jure naturae requiri, ut contrahentes habeant usum rationis, jure vero canonico, ut habeant saltem septennium, quando solet perfectus usus rationis regulariter advenire.

II. Dubium est primo; An valida sint sponsalia, si paulo ante septennium celebrentur, verbi gratia, octo, vel decem dies ante; cum in jure parum, & nihil aequiparentur; & ex Aristot. i. physicor., quod parum distat, nihil distare videatur.

Respondeo cum Sanch., Con., & aliis communiter contra Sot., & Henr., esse invalida, nisi malitia suppleat aetatem, (ut mox dicemus) seu nisi perfectus usus rationis ante septennium habeatur. Ratio est, quia terminus a Jure praescriptus consistit in indivisibili, nec in tali casu parum reputatur pro nihilo: Unde professio religiosa ante decimum sextum annum est invalida; Et idem dicas de anno Novitatus. Sanch. tamen docet, sufficere, quod ultima dies septennii sit incepta, & nondum completa, & hoc favore matrimonii. Etenim non minus est favorabile matrimonium, quam testamentum; sed ad testamentum, in quo requiruntur quatuordecim anni completi, sufficit, si ultima dies sit incepta, ex leg. *Qua aetate de Testamentis*: Ergo etiam sufficit ad matrimonium, & sponsalia: Non tamen in professione religiosa, aut in anno novitatus, quem a momento ad momentum vult computari Trident. sess. 13. cap. 15. Et disparitas est, quia sponsalia, Testamentum, & Matrimonium sunt magis favorabilia, quam Professio religiosa; cum natura magis ad illa, quam ad hanc inclinet.

III. Adverte tamen, quod sponsalia ex defectu aetatis, vel usus rationis in-

invalida possint postea fieri valida, si expresse, vel tacite a sponsis ratificentur, postquam noverint, quod fuerint nulla; Nam si id nesciant, non revalidantur per ratificationem; sicut nec Professio religiosa, aut votum; Ratificatio enim procederet ex errore; & non præsumitur voluntas se obligandi absolute in ratificante, sed conditionate, si scilicet antea fuerint invalida sponsalia contracta; Nisi tamen expresse velit se obligare, etiamsi priora sponsalia fuissent nulla. Ratificantur autem sponsalia, vel consentiendo de novo, vel simul habitando, aut more sponsoꝝ osculando, vel mittendo munera.

IV. Dubium est secundo; An valida sint sponsalia ante septennium celebrata, si malitia suppleat ætatem, seu si usus rationis perfectus ante septennium habeatur.

Respondeo cum Sanch. disp. 16., Rebel., Laym., & aliis communius ex D. Th. affirmative contra Hurtad. disp. 1. diff. 4., & alios. Ratio est, quia validum est matrimonium ante ætatem præscriptam contractum, si malitia suppleat ætatem, hoc est si potentia generandi, quam jus requirit ad valorem matrimonii, habeatur in viro ante decimum quartum, & in femina ante duodecimum annum, ut habetur in *Cap. de Illis, & in cap. ult. de desponsatione impuberum in 6.*; atqui sponsalia præcedunt matrimonium, ut via ad terminum; & ut dispositio ad formam; ergo quamvis in jure solam definiatur, quod matrimonium ante præscriptam ætatem sit validum, si malitia suppleat ætatem; idem tamen etiam dicendum de sponsalibus.

Confirmatur; nam ideo jus præscribit septennium ad valorem sponsalium, quia requirit in contrahentibus plenum usum rationis; qui tali tempore solet haberi; ergo si par u-

sus rationis in aliquo vel naturaliter, vel supernaturaliter habeatur ante septennium, valida erunt pariter ejus sponsalia: Sicut ex opposito erunt invalida, si post septennium aliquis adhuc careret usu rationis; quamvis, adveniente deinde usu rationis, posset illa expresse, vel tacite ratificari, & sic fieri valida, ut notavimus.

Neque dicas primo cum Hurt. Ubi ætas præscribitur a jure, præveniri nequit, ut constat in professione religiosa, quæ invalida est ante ætatem præscriptam, etiamsi eadem plena deliberatio habeatur in aliquo ante decimum sextum annum, ac soleat in aliis post decimum sextum haberi; Ergo etiam in casu nostro.

Nam distinguo antecedens. Quando jus præscribens certum tempus nihil excipit, ut in casu adducto professionis, concedo; quando vero jus expresse, vel tacite excipit, nego antecedens, & consequentiam; Cum enim in jure præscribente ætatem matrimonii, & sponsalium expresse definiatur, matrimonium esse validum ante ætatem præscriptam, si malitia suppleat ætatem, consequenter idem implicite definit in sponsalibus. Præterquamquod ex ipso jure indicante finem legis hoc manifeste colligitur; etenim attendendus potius est finis, qui est anima legis, quam verba, ex *Cap. penult. de Reg. juris in 6.*, Adde, quod si matrimonium, cum sit indissolubile, est validum, quando malitia supplet ætatem, a fortiori sponsalia inter impuberes, quæ sunt dissolubilia, per hoc scilicet, quod alter pubertatem adeptus, reclamet.

Neque dicas secundo; Idem judicandum est in foro interno, ac in externo; atqui in foro externo censentur invalida sponsalia ante septennium contracta, etiamsi malitia suppleat ætatem; ergo etiam in foro interno.

Nam distinguo majorem. Quando forum exterius nititur in falsa praesumptione, ut in casu nostro, nego majorem; quando non nititur in falsa praesumptione, concedo majorem, minorem, & nego consequentiam; praesumptio enim cessat, & cedit veritati, quando constat adesse usum rationis.

V. Dubium est tertio; An possint parentes, aut tutores contrahere sponsalia pro filiis, aut pupillis, qui nondum ad septennium pervenerunt?

Respondeo, posse ex gravi necessitate; ut constat ex cap. *Infantes de Desponsat. impuberum in 6.*, quamvis debeant deinde ratificari expresso consensu a filiis, quando ad usum rationis pervenerint; qui tamen consensus in foro externo praesumitur adesse, si filii taceant, & non contradicant, cum septennium compleverint.

VI. Porro quod attinet ad impedimenta contrahentium sponsalia, indubitatum est, debere illos carere omni impedimento perpetuo ad matrimonium non solum dirimente, sed etiam impediante; ut est votum simplex castitatis. Et ratio est, quia nemo potest se obligare ad matrimonium, quod licite contrahere non potest; nulla enim promissio rei illicitae obligat: Si tamen impedimentum esset tantum temporale, licita sunt sponsalia; ut inter impuberes. Quod si quis habens impedimentum perpetuum promittat matrimonium sub conditione, quod obtineatur dispensatio, valida est promissio; sed donec impleatur conditio, non habet vim sponsalium; cum haec constituantur per promissionem absolutam. Adverto demum, dici impeditos ad valide contrahenda sponsalia, qui sunt caeci simul, ac surdi, & muti, ut notat Sanch. disp. 8. num. 30., quia qui omnibus his defectibus laborant, nequeunt scire naturam, & finem con-

tractus, ac modum contrahendi.

Quaeritur nunc secundo; Si habens votum castitatis, vel non nubendi, vel Religionis, &c. (quod impedit matrimonium, & consequenter reddit irrita sponsalia) promittat foeminae honestae matrimonium sub conditione copulae, & haec obtineatur, teneaturne ille servare votum, an vero eam ducere?

Respondeo, Sanch. lib. 1. disp. 45., Vasq., & alios existimare, quod teneatur illam ducere, quia obligatio justitiae fortior est, quam obligatio voti; cum nemo possit retinere, vel usurpare alienum, ut satisfaciatur voto: Unde si Petrus, verbi gratia, voveat dare elemosynam, & postea alteri inferat damnum, nec possit utrique obligationi satisfacere, tenetur damnum compensare, & non dare elemosynam, quamvis prius sub voto promissam. Basiliius tamen Pontius docet, in tali casu debere, virum petere dispensationem voti, si aliter non possit damnum compensare. Demum Perez disp. 5. sect. 1. putat, debere simpliciter matrimonium contrahere, quando non potest alia via compensare damnum illatum; Nec teneri petere dispensationem; quia votum simpliciter in tali casu non obligaret quoad redditionem debiti, sed solum quoad petitionem, & quod mortua uxore votum absolute servetur. Addit tamen Perez, quod si possit damnum illatum foeminae alia via compensari, puta constituendo illi dotem, &c. possit in tali casu vir ad libitum vel servare votum, vel illam ducere: Potest quidem servare votum contra sententiam Sanch., & Vasq., eo quod non teneatur eam ducere, nec ratione damni illati, cum possit huic alia via satisfacere, nec ratione promissionis, utpote rei illicitae, posito quod habebat votum castitatis: Ex alia parte potest ad libitum illam ducere, quia

votum illud non amplius obligat: Et ratio est, quia universim votum non obligat, quando res promissa sit notabiliter gravior, & durior, quam erat tempore, quo fuit factum votum; non enim habuit tunc intentionem se obligandi ad rem illam, nisi prout erat; & si prævideret, eam evasuram longe duriolem, non emisisset votum: atqui in casu nostro castitas promissa facta est notabiliter gravior; nam si servaretur castitas, deberet cum magno impendio pecuniæ constitui dos feminae corruptæ; ad quod non se obligasset vovens, si id prævideret; ergo non tenetur votum servare, & cum magno incommodo, seu jactura rerum temporalium constituere illi dotem, sed potest illam ducere.

Neque dicas cum Hurt. disp. 1. diff. 21., tunc votum non obligare, quando res promissa evadit durior notabiliter, sed involuntarie; in casu autem nostro per culpam voluntariam castitas promissa evadit notabiliter gravior, ferens secum dispendium rerum temporalium in constituendo dotem: ergo in casu nostro votum obligat.

Nam Suar. lib. 4. de Voto cap. 19. docet, universim verum esse, quod votum non obliget, quando materia voti est adeo mutata, ut si a principio sic extitisset, homo non vovisset, sive cum culpa, sive sine culpa voventis accidat talis mutatio; Etenim culpa solum relinquit onus poenitendi, nec efficit, ut homo teneatur ad id, quod moraliter servare non potest: Quare si gravis difficultas in re promissa adimens potentiam moralem voventis ad eam ponendam oriatur voluntarie ex propria culpa, sive oriatur involuntarie, semper tollit obligationem servandi votum.

VII. Queritur tertio; An notabilis disparitas inter contrahentes sit impedimentum ad valorem sponsalium?

Respondeo, si contrahentes nesciant notabilem hanc statum, & conditionis disparitatem, contractum esse irritum; ut est certum: Si vero sint conscii, censeo cum Sanch., Molin., & aliis apud Perez, & Dianam part. 9. tract. 7. resol. 71., sponsalia esse valida, nisi magnum scandalum ex iis oriatur. Probat, tum ex praxi Ecclesiae cogentis servare fidem talium sponsalium; tum quia quando contrahens est sui juris, & videt disparitatem, & excessum, & tamen contrahit, censetur liberaliter donare excessum illum.

Confirmatur, quia prodiga promissio, quamvis non vacet culpa, si tamen est acceptata, obligat. Et ratio est, quia ipsa largitio prodiga (quæ est executio promissionis) tum solum est actus illicitus, quando qui prodige largitur, non est obligatus ad talem largitionem; at postquam ad illam vel promissione, vel juramento se obligavit, est adimpletio debiti jam contracti, & consequenter est actus honestus fidelitatis, aut iustitiæ, vel Religionis: Ergo pariter in casu nostro, quamvis peccaverit puella nobilis prodige promittendo matrimonium plebejo contra voluntatem parentum; at si non sequatur grave scandalum, tenetur ad matrimonium promissum: Multa enim cum culpa, & imprudenter promittuntur, quæ deinde executioni mandanda sunt, ut constat ex communi omnium sententia in casu, quo quis promittat alteri pretium propter malum patrandum, verbi gratia, propter homicidium, vel fornicationem; certe talis promissio est illicita, utpote provocans ad malum; at post peccatum patratum obligat in conscientia, quia tunc adimpletio promissionis est licita, & actus honestus fidelitatis. Quare sicuti dare pretium sicario pro homicidio patrando est actus illicitus, si non pra-

cesse-

cesserit promissio illicita; est vero actus licitus, & debitus, si praecessit illicita promissio, & executio homicidii; ita pariter in casu nostro matrimonium inter notabiliter dispares cum offensione parentum est actus illicitus, si promissio illicita non praecesserit; secus vero, si ea praecessit; unde fit, huiusmodi sponsalia illicita quidem esse, sed valida.

Dixi tamen, nisi magnum scandalum suboriatur, seu timor probabilis pessimi exitus, & odii capitalis inter contrahentes, aut inter consanguineos. Et ratio est, quia virtus iustitiae non obligat ad actum peccaminosum; atqui actus peccaminosus est contrahere matrimonium cum magno scandalo, quando scilicet notabiliter laeditur charitas proximi, & cognatorum amicitia dissolvitur: ergo sponsalia in tali casu non obligant ex iustitia ad contrahendum matrimonium, atque adeo sunt irrita.

VIII. Oppones: Qui prodige promittit meretrici pro usu corporis magnum pretium, non tenetur stare promissis, ut docet Sor. lib. 4. de Just. quaest. 7. Salon., & alii; ergo neque puella nobilis prodige promittens matrimonium plebejo.

Confirmatur, quia, quando in contractu est notabilis inaequalitas pretii, nemo obligatur ad illud solvendum; si enim offeram pro pretio unius panis centum aureos, non teneor solvere, nisi iustum pretium; Ergo neque tenetur ad matrimonium cum plebejo puella nobilis, quamvis illud promiserit.

Respondeo, nego utriusque argumenti consequentias. Disparitas est, quia in utroque casu nemo censetur liberaliter donare excessum, cum velit solum in pretium offerre id, quod offert, quod si vellet liberaliter dare, etiam peccaret, offerendo prodige, non tamen peccaret adimplendo promissum,

sed ad illud, ut diximus, tenetur: At in casu nostro matrimonium, quod promittitur prodige, cum non offeratur in pretium, censetur liberaliter offerri, donando excessum; ergo quamvis peccet puella nobilis prodige promittendo matrimonium plebejo, tenetur tamen stare promissis.

ARTICULUS VI.

De Obligatione, quae confurgit ex Sponsalibus.

- I. Sponsalia obligant ad abstinendum a Sacris Ordinibus, non tamen ad ingressum in Religionem. Qui tamen post illa Sacros Ordines suscepit, tenetur damnum reparari.
- II. Num possint Sponsalia presae dicta contrahi cum mutua obligatione sub levi?
- III. Num vovens, aut iurans possit sub levi se obligare in quacumque materia?
- IV. Iuramentum de parando peccato levi num sit culpa gravis?
- V. Num promissio matrimonii gravis ex sola fidelitate obliget sub gravi?
- VI. In quo differat obligatio ex iustitia ab obligatione gravi ex fidelitate?
- VII. Num Sponsi, si fornicentur, apparere debeant in confessione, quod Sponsalia contraxerint, quatenus injuriam alteri sponso irrogarint?
- VIII. An possit in contractu Sponsalium apponi poena luenda a resiliente?
- IX. Sponsus iurans se soluturum poenam, si resiliat, num vi iuramenti ad illam teneatur, si iuste resiliat?
- X. Num licite in Sponsalibus arrhae imponantur?
- XI. Possint Sponsalibus addi pactum habitandi in aliquo determinato loco?

I. Cer-

I. Certum est primo, Sponsalia directe obligare ad matrimonium contrahendum, nisi rationabilis causa excuset; ac proinde obligant ad abstinendum ab omnibus iis, quæ matrimonium impediunt, puta a susceptione Ordinis Sacri; non tamen ab ingressu Religionis, quod a jure conceditur.

Certum est secundo, obligationi Sponsalium, quam diximus esse ex justitia, non posse pecunia, aut alia via satisfieri, quam per matrimonium; cum numeretur inter obligationes faciendi, quæ tum jure naturali, tum positivo dicuntur obligationes præcise, quibus scilicet non potest promissor, invito promissario, per pretium satisfacere. Unde fit, ut qui post prima Sponsalia cum Berta contraxit secunda cum Terefia, interponendo in secundis jusjurandum, non solum peccarit, sed etiam teneatur ad servanda prima Sponsalia; Juramentum enim præstitum in secundis non potest esse vinculum iniquitatis. Quod si post Sponsalia contracta suscipiat quis Ordines Sacros, vel matrimonium cum alia contrahat, peccat quidem, sed cum non possit amplius Sponsalia servare, tunc tenetur pretio, vel alia via satisfacere.

Certum est tertio, quod si præfigatur dies matrimonio contrahendo, ille servandus sit, nisi postea aliter conveniant; Si vero nullus dies præfigatur, debent nuptiæ contrahi data proxima occasione, ex regula 14. ff. de Regulis juris, ubi dicitur: *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præsentis die debetur*; cum hæc videatur esse intentio bona fide contrahentium. Quod si pars sponte dilationem concedat, potest differri: Præsumitur autem dilationem concedere, si, cum facile possit, non urget impletionem promissionis; Sicuti creator potens facile debitum petere,

& non petens censetur dilationi consentire: Secus accidit, si ob metum, vel oblivionem, vel ob desperationem profectus, cessaret promissa, vel debitum exigere. Discutienda nunc sunt aliqua de intrinseca obligatione Sponsalium; quæ scilicet oritur ab ipsa eorum natura: Alia etiam de extrinseca obligatione conventionali; quæ scilicet oritur ex speciali pacto inter contrahentes.

II. Quæritur itaque primo; An possint Sponsalia obligare tantum sub veniali ex intentione contrahentium nolentium invicem obligare se sub gravi?

Respondeo, tres esse Sententias. Prima Sanch. lib. 1. disp. 9. affirmat; Sicut enim votum potest ex voto intentione obligare tantum sub levi, ita etiam mutua promissio matrimonii; siquidem promissio est quedam lex, quam sibi met promittens, vel vovens imponit; atque adeo pendet ejus obligatio a promittentis, tamquam a Legislatoris intentione, qui potest etiam in materia gravi obligare sub levi.

Secunda sententia communior cum Vasq., Suar., Con., Perez disp. 6. sect. 3. negat; quia omnis obligatio ex justitia in materia gravi est obligatio sub gravi; sed obligatio Sponsalium est ex justitia commutativa; cum habeatur ex mutuo contractu oneroso, Do, ut des; & est in materia gravi; ergo obligatio Sponsalium semper est sub gravi.

Tertia sententia Hurt. disp. 1. difficult. 6. docet, regulariter Sponsalia obligare sub gravi ob rationem secundæ sententiæ: Si tamen velint contrahentes obligare se ex fidelitate, videlicet promittendo invicem matrimonium, sed liberaliter, & gratis, non vero cum onere, ut alter repromittat, in tali casu Sponsalia obligare tantum sub levi; Ratio est, quia fidelitas

tas

tas universim (ut fert communior opinio) obligat tantum sub levi ; Nam fidelitas obligat ad conformanda facta dictis , non secus ac veracitas obligat ad confirmanda dicta menti ; sed veracitas obligat universim sub levi : ergo etiam fidelitas . Verum tamen est , Less. de justitia cap. 18. , Navar. , Sot. , & alios existimare , quamcumque promissionem rei gravis serio factam , sive Deo , sive etiam homini obligare sub mortali : Sicut ex omni juramento confurgit obligatio sub gravi , quin possit jurans obligari tantum sub levi .

Equidem existimo cum Perez , esse quidem in potestate promittentis , vel voventis obligare se circa rem gravem tantum sub veniali , quando obligatio pendet præcise a privata hominum voluntate ; Verbi gratia , potest quis vovere jejunium , obligando se ad illud sub levi , sicut potest legislator obligare ad jejunium sub levi : Contra vero non esse sub potestate promittentis , vel voventis , obligare se circa rem gravem sub veniali , quando talis promissio , seu Votum ex Ecclesiæ constitutione , vel ex lege Reipublicæ , vel ex consuetudine obligat sub mortali : Exempli gratia , non potest quis emittere vota solemnia Religionis cum intentione obligandi se ad illa sub veniali : cum ex Ecclesiæ constitutione talia vota obligent sub mortali : Nec potest quis matrimonium contrahere obligando se tantum sub veniali ad vinculum illud indissolubile , & ad proles propagationem , & bonam educationem ; cum ex Ecclesiæ institutione , & ex consuetudine talis obligatio sit gravis : Hoc etiam accidit in Sponsalibus , quæ pariter ex Ecclesiæ institutione , & ex consuetudine obligant sub gravi ; nam cum ex iis oriatur impedimentum dirimens publicæ honestatis , quod obligat sub mortali , ne matri-

monium contrahatur a Sponso cum sorore Sponsæ , aut a Sponsa cum fratre Sponsi , signum est , quod ipsa sponsalia ex Ecclesiæ institutione obligant sub mortali ; & consequenter non est in potestate contrahentium Sponsalia , quod obligent se ad matrimonium sub levi . Unde etiam sit contra tertiam sententiam Hurt. , non posse contrahi sponsalia rigoroſe dicta cum intentione obligandi se tantum ex fidelitate ; siquidem ex institutione Ecclesiæ , & ex consuetudine obligant ex justitia .

III. Circa juramentum tamen diversa est ratio , ac de Voto , & promissione ; nam juramentum hoc , verbi gratia , quod est promissorium , Testor Deum me tibi hoc daturum , tria significat ; Primo , me habere voluntatem dandi ; Secundo , velle me ad id obligare ; Tertio , me daturum . Conveniunt Doctores , quod peccet mortaliter mentiendo , & adhibendo Deum in testem falsi , qui aut de facto non habet voluntatem dandi , aut non habet voluntatem obligandi se ad dandum . Dubitatur solum ; An dicatur assertive illud tertium ? quod scilicet sim daturus , ita ut si postea non dem , mentitus sim adhibendo Deum in testem falsi , atque adeo peccarim mortaliter , quantumcumque sit parva res illa danda ; Sicut procul dubio peccat mortaliter , qui rem levissimam falso juratus asserit . Quare nonnulli Doctores docent , promissionem juratam rei parvæ obligare sub mortali : Alii vero communius docent , obligare tantum sub levi , eo quod illud tertium , quod scilicet sim daturus , non dicatur assertive , sed tantum ad illud dandum velit jurans se obligare , non secus ac vovens . Unde ex parvitate materiæ excusatur a mortali , tam qui rem parvam promisit homini cum juramento , quam qui rem parvam vovit Deo .

Censeo equidem cum Con. disp. 22. dub. 7., juramentum promissioni additum adhiberi solum ad vocandum Deum in testem presentis voluntatis, qua promittens intendit se obligare ad ponendam rem promissam, & velle Deum ultorem perfidia, si fidem datam fallat; ut sic reverentia Numinis, & timor ultionis moveat illum ad promissa implenda: Non vocatur autem Deus in testem illius tertie veritatis, quod scilicet promittens sit promissa impleturus; Unde in re levi non implens promissa jurata excusatur a mortali, cum non sit magna Dei irreverentia; non secus ac qui in re levi non implet votum.

Ex dictis sequitur primo, quod non implens quaecumque promissit juratus, non sit proprie mendax, sed perfidus; & intantum vulgo dici solet, quod mentitus sit, quatenus suo facto veluti ostendit se perfide jurasse sine animo implendi promissa. Ratio doctrinae est, quia si jurans diceret assertive, quod sit daturus, vocando Deum in testem, sequeretur, quod peccaret mortaliter, etiam quando juraret, se facturum rem aliquam indifferentem, (verbi gratia, se mansurum domi) si illam non poneret, quia faceret Deum testem falsi; cum tamen omnes doceant, neminem ex juramento obligari ad rem indifferentem; Et idem dicas, si juraret, se facturum peccatum aliquod veniale, ad quod certe ex juramento non obligatur.

Sequitur secundo, tam in voto, quam in promissione jurata requiri intentionem se obligandi, ad hoc ut in foro conscientiae consurgat obligatio: Sicuti autem vovens rem levi non obligatur ad illam sub gravi, quia non censetur Deus promissarius graviter invitus, si ea non ponatur; ita pariter jurans, se facturum rem levi, neque obligatur sub gravi, quia

Pars VII.

non censetur pariter gravis irreverentia Dei, si non ponatur res parvi momenti, ad quam ponendam jurans se obligavit vocando Deum in testem suae voluntatis, quam habebat, se ad id obligandi.

IV. Dubium etiam est apud Doctores; An juramentum promissorium de faciendo peccato levi, puta de mentiando, sit peccatum leve, an grave? Turrian. docet, esse grave, & oppositam sententiam esse improbabilem; quia gravis irreverentia Deo irrogatur, dum per juramentum adducitur ut fidejussor peccati faciendi. Tanner. tamen, Sanch., Azor., & alii communius apud Dian. part. 4. tract. 4. resol. 360. docent, probabile esse, quod sit tantum veniale, eo quod ratione parvitatis materiae irreverentia non censetur gravis: Et idem docent de voto faciendi peccatum leve. Utrum autem sit pariter irreverentia levis, & culpa solum venialis juramentum superaddere mendacio levi jocosum, aut officiosum, sine animo tamen jurandi, sed solum ornatus jurando? Suar. lib. 3. de juramento cap. 17. n. 4. dicit non invenisse id ab aliis disputatum. Alicui videri posset, quod ob levitatem materiae tale juramentum externum non esset culpa mortalis; ut habet ibidem Suarius n. 9. sed Verricelli docet esse mortale, ut fufius diximus in Trutina exponendo thesim 25. ab Innoc. XI. confixam, quae habet: *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, si ve res sit levis, si ve gravis.*

V. Quæritur secundo; An sponsalia acceptata gratuita, quamvis non sint rigoroſe Sponsalia, obligent tamen sub mortali? Et universim quæritur, An promissio rei gravis facta Deo, vel homini obliget sub mortali ex sola fidelitate per se loquendo? Esto per accidens aliquando graviter obliget; Verbi gratia, si promissisti alicui centum,

D

&

& ille fidens tuis promissis non quaesivit ea aliunde, & idcirco grave damnum subit, si non impleas promissa; Aut si promissisti Matrimonium Bertae, quae eatenus omisit alium conjugem quaerere; unde hic, & nunc cum gravi incommodo Sponsum non reperit.

Respondeo cum distinctione: Si promittens vult se obligare ad rem gravem promissam tantum ex quadam honestate confirmandi dicta factis, obligatur tantum sub veniali; quia in tali casu non habetur vera promissio conferens ullum jus promissario, sed veluti quoddam propositum. At vero obligatur sub mortali, si promittens vult rem gravem vere promittere, conferendo promissario jus ad illam; non quidem jus strictum iustitiae, quod consurgit ex contractu oneroso dantis, ut detur; sed jus minus strictum consurgens ex contractu non oneroso, sed gratuito dantis, quamvis nihil in compensationem detur: Ratione enim talis juris injuria fit promissario, si non detur res promissa, quam vere dicit sibi deberi, ita ut possit illam exigere, & condonare, & possit etiam in foro externo agere ad illam habendam, si accedat stipulatio, ex qua praesumitur, promissionem factam esse cum plena deliberatione.

VI. In hoc autem differt obligatio sub mortali ex iustitia ab obligatione gravi ex fidelitate, ut notat Less. cap. 18. dub. 8., quod obligatus ex iustitia non solum obligetur ad damnum emergens, sed etiam ad lucrum cessans, si non satisfaciat. Contra vero obligatus ex fidelitate, nisi ad id expresse se obliget. Praeterea obligatio ex iustitia dat jus in re, ita ut Creditor, ubicumque illam reperit, possit sibi accipere: Contra tamen obligatio ex fidelitate dat solum jus ad rem; unde si promittens illam, verbi gratia, vendiderit, non possit Promissa-

rius rem illam sibi accipere, sed solum habeat jus contra promittentem, ut det sibi aliquid equivalentem. Ita communiter cum Con. disp. 22. dub. 6., Sanch. li. 1. disp. 5., Suar., Navar. contra Cajet., Molin., Rebel., & alios apud Dianam part. 4. tract. 4. resol. 122.; qui putant promissionem nudam, & gratuitam obligare tantum sub veniali.

Ex dictis sequitur, Votum in re gravi universim obligare sub mortali; & in eo tantum casu posse obligare sub veniali, quando non tam habetur promissio facta Deo, quam propositum faciendi aliquid, ad quod non ex fidelitate, sed ex quadam honestate velit expresse homo se obligare; Nam, si esset vera promissio, conferret Deo jus, & consequenter, si non adimpleretur promissio, gravis injuria irrogaretur Deo, unde esset peccatum mortale.

VII. Quaeritur tertio; An sponsalia obligent ad abstinendum a fornicatione, ne specialis malitia contrahatur aperienda in Confessione?

Respondeo, certum esse, fornicationem Sponsi non esse adulterium, hoc enim est alieni tori violatio; Sponsi autem torum non habent; eorumque filii, quamvis non sint legitimi, sunt tamen naturales, & non spurii; Siquidem solum impedimentum dirimens matrimonium inter parentes facit filios spurios. Utrum autem fornicatio Sponsi, praeter peccatum luxuriae contra castitatem, contineat etiam peccatum iniustitiae contra jus quod habet Sponsa, non quidem in corpus, sed ad corpus Sponsi? Dubium est apud Doctores.

Prima sententia negat cum Henr., Mœrat., & aliis apud Perez; quia talis fornicatio est usus corporis, quod adhuc non est alienum; per Sponsalia enim habetur tantum jus ad acquirendum dominium in corpus alterius,

rius, quod jus non violatur per fornicationem: Sicuti qui post votum ingrediendi Religionem ante ingressum fornicatur, non violat jus Religionis: quia per tale votum promittitur tantum professio, non secus ac per Sponsalia promittitur matrimonium.

Secunda sententia affirmat cum Rebello, Con., & aliis, quia talis est injuria, quæ alteri sponso per fornicationem irrogatur, ut per illam licite possit dissolvere Sponsalia: sicuti autem sola injuria gravis potest esse sufficiens ad dissolvendam amicitiam, ita a fortiori ad dissolvenda Sponsalia.

Tertia sententia distinguit cum Molin., & Sanch. lib. 1. disp. 2., Concedit quidem contineri malitiam luxuriæ, & injustitiæ in fornicatione Sponsæ; negat vero in fornicatione Sponsi. Disparitas est, quia solum Sponsa per fornicationem redditur longe vilior in æstimatione hominum, ut nemo honestus velit illam amplius in conjugem; unde gravis injuria irrogatur Sponso.

Quarta demum sententia cum Perez aliter distinguit; Negat enim, continere injustitiam, si fornicatio sive sponsi, sive sponsæ sit occulta, per quam nullo pacto redduntur inepti ad matrimonium; Siquidem per sponsalia tantum obligantur invicem, ut non reddantur inepti ad matrimonium, quod promittunt: Sicuti qui vovet Religionem, tantum obligatur ad non reddendum se ineptum ad illam; & quia per fornicationem non redditur ineptus, ideo fornicatio habentis votum Religionis non continet injustitiam: Contra vero, si fornicatio sit publica, utpote inurens notam, & reddens sponso ineptos ad matrimonium promissum, continet malitiam injustitiæ aperiendæ in Confessione. Hæc sententia videtur probabilior.

VIII. Porro, quia solent aliquando Sponsi convenire de pœna solvenda ab eo, qui a Sponsalibus resiliet; necnon de reddendis arrhis, aut de habitando in loco determinato; ideo de hac obligatione, quæ ratione conventionis confurgit in Sponsalibus, hic pariter agendum.

Quæritur itaque quarto; An possit in contractu Sponsalium apponi pœna aliqua pecuniaria solvenda a resiliente?

Respondeo cum communiori, posse apponi pœnam solvendam a resiliente injuste, non vero a resiliente juste.

Prima pars, quam docent Suar., Mol., Con. contra Dicast. dub. 26. & alios apud Sanch. disp. 30. num. 3., probatur; quia nullo jure id prohibetur: Prohibent quidem Jura, quod non apponatur pœna solvenda a resiliente juste, ne lædatur libertas matrimonii; At in casu nostro non læderetur libertas matrimonii, cum nemo liber sit ad injuste resiliendum a contractu Sponsalium: ergo jura non adversantur nostræ doctrinæ. Præsertim quia potest ferri excommunicatio major contra injuste resilientem absque læsione libertatis matrimonii.

Secunda pars constat ex cap. *Gemma de Sponsalibus*, & ex leg. *Titio, de Verborum obligationibus*, ubi dicuntur hujusmodi stipulationes non obligare, quia matrimonia debent esse libera: Immo decernitur, quod contractui Sponsalium non solum non adjiciatur pœna solvenda a Sponsis, sed nec a parentibus, propinquis, amicis; solum itaque apponi possit ab extraneis non impediens libertatem matrimonii: Si tamen a Sponsis apponeretur, puto, quod solum venialiter peccarent; quia cum non deitur deinde obligatio solvendi talem pœnam, non tolleretur libertas matrimonii.

Dubium est primo; An si juramento confirmarent Sponsi contractum hunc de pœna solvenda a resiliente iuste, obligarentur deinde illam solvere ex vi juramenti?

Putat Con. dub. 5. cum Lessl., quod obligarentur; Nam sicuti qui juravit solvere pecuniam creditam perditam ludo prohibito, teneretur illam solvere vi juramenti, quamvis lege civili solvere non teneatur; ita pariter in casu nostro. Ratio a priori est, quia quoties aliquid prohibetur, primario in bonum privatum, secundario in bonum publicum, potest quis juramento ad id obligari, si non sit intrinsece malum, ex Sanch. lib. 1. disp. 32.; Nec solutio pœnæ in tali casu esset approbatio contractus prohibiti; sicuti neque qui solvit sicario promissa, censetur approbare promissionem illicitam.

Verum probabilius negat Sanch. loc. citat., quia Juramentum non obligat ad rem illicitam, & prohibitam; culpa enim saltem venialis est solvere talem pœnam, tamquam debitam; cum hoc cedat in præjudicium libertatis, & boni publici: Ad eum modum quo si Clericus juraret sistere se Judici sæculari, non teneretur vi juramenti; quia hoc cederet in præjudicium status Clericalis.

Confirmatur, quia si Nepotes jurent dividere inter se hereditatem, mortuo Avo, juramentum non obligat; irritatur enim tale pactum etiam juratum a legibus, ne detur anfa captandæ mortis Avo; ut videre est apud Tambur. lib. 3. Decalogi cap. 3. 9. 5.; ergo etiam juramentum de solvenda pœna appositæ contractui Sponsalium non obligat, ne tollatur libertas matrimonii; facile enim fieret matrimonium invite, ne solvatur pœna debita ex juramento: hoc tamen non accidit in jurante solvere pecuniam creditam perditam ludo prohibito,

& ideo vi juramenti tenetur illam solvere.

Dubitatur secundo; Utrum quando non obligatus ex contractu solvere pœnam, aut pecuniam adhuc vellent eam solvere aut liberè, aut vi juramenti, tunc recipiens teneatur ad restitutionem?

Respondeo cum communi, quod non teneatur, nisi juridice ad restitutionem compellatur. Ratio est, quia jure naturæ talis contractus valet, & solum leges civiles tollunt obligationem solvendi; Et idcirco qui pecuniam creditam ludo prohibito perdit, non tenetur solvere, sed recipiens non tenetur restituere, nisi a Judice compellatur. Ex quo fit, quod qui sine obligatione solvit, non possit ante sententiam Judicis per occultam compensationem pecuniam illam accipere, ut notat Tambur. lib. 8. Decalogi tract. 2. cap. 9., Perez disp. 7. sect. 1.

Demum notandum cum Con., quod solum pœna rigorose dicta solvenda a resiliente iuste non possit adijci contractui Sponsalium, possit tamen licrum aliquod deperdi a resiliente: Verbi gratia, si quis donet centum Titio, dummodo Bertæ nubat, si Tertius a Sponsalibus cum Bertæ iuste resilit, non acquirit illa centum.

X. Quæritur quinto; An arrhæ licite apponantur in Sponsalibus?

Ante responsonem adverto, nomine Arrhæ venire aliquando donationem, quam Vir facit Uxori in dotis præmium; aliquando vero donationem propter nuptias: At in quaesito præsentis nomine Arrhæ venit arrhæ Sponsalitia, quæ est quoddam pignus contractus initi, quod alter contrahentium dat alteri in assecurationem; ita ut illud amittat, si ipse injuste resiliat a contractu; vel sibi restituitur simul cum valore ejusdem, si alter injuste resiliat; si vero contractus compleatur, redeat tale pignus ei.

ei, qui dedit: Sicut etiam redire debet, si iuste alter a contractu resiliat. Porro, ut habeat nomen arrhæ, & non pœnæ conventionalis, debet de factio tradi ante completum contractum, nec satis est ipsum promittere.

Porro differt Arrhæ a Sponsalitia largitate; hæc enim est donum, quod datur sub conditione, quod matrimonium sequatur, & dici etiam solet Jocalium donatio ante nuptias, Donum Sponsalitium, Dotalitium, Mundus muliebris. Hoc donum redit ad largientem, si ex iusta causa matrimonium non sequatur. Si tamen Sponsa osculum, vel copulam passâ fuerit, illius doni mediam partem acquirit, etiamsi iusta causa detur non contrahendi matrimonium; Post consummationem vero matrimonii Sponsa acquirit ejus doni dominium; sicut etiam si sine iusta causa Sponsus resiliat. His explicatis

Respondeo ad quæsitum, Arrhas posse valide ab utroque contrahente constitui. Ratio est, quia sicut possunt contractui Sponsalium apponi pœnæ solvendæ ab injuste resiliante, ut modo diximus; ita possunt apponi arrhæ, quæ confirmant potius, quam minuunt libertatem matrimonii; siquidem solum injuste resiliens illas amittit: Unde fit, ut in quacumque quantitate possint constitui; quamvis in jure civili Castellæ statutum sit, quod non excedant decimam partem bonorum dantis illas. Potest etiam conveniri, ut qui arrham recipit, si injuste resiliat, reddat non solum arrham, sed etiam duplum, aut triplum ejus valorem, non amplius; qui vero illam dat, nisi injuste resiliat, tantum illam amittat: At qui sic contrahit, habere debet vigesimum quintum annum expletum, ut videre est apud Perez, & Con.

XI. Quæritur ultimo; An possit Sponsalibus adjici pactum habitandi

in aliquo determinato loco, vel aliud simile?

Respondeo cum communi affirmative: Verbi gratia, potest Sponsa promittere matrimonium cum pacto, ne cogatur a sua domo, vel Civitate discedere; vel cum pacto, ne in aliquam unquam Civitatem accedant, ubi sunt, verbi gratia, occisores alicujus consanguinei. Ratio est, quia nullo jure hæc pacta irritantur, nec prohibentur; ergo valida, & licita sunt: Si tamen nova causa superveniat mutandi, verbi gratia, domicilium, tunc etiamsi pactum sit juramento firmatum, non obligat, & mulier tenebitur sequi virum, ut communiter docent cum Sanch. disp. 4.

ARTICULUS VII.

De Sponsalium Effectibus.

- I. Impedimentum publicæ honestatis ex Sponsalibus oritur quid ferat?*
- II. Non oritur nunc post Tridentinum ex Sponsalibus invalidis, neque ex incertis, neque ex conditionatis.*
- III. Qualiter illud ex matrimonio rato oriatur? Et an, si matrimonium sit invalidum ex defectu consensus?*
- IV. Si Sponsalia mutuo dissensu dissolvantur, adhuc remanet hoc impedimentum.*
- V. Matrimonium clandestinum probabilius habet vim Sponsalium post Tridentinum, & ideo parit hoc impedimentum.*
- VI. Sponsis permittuntur tactus non impudici, & oscula, dummodo absit periculum consensus in delectationem veneream de copula futura.*
- VII. Tactus non impudici, & oscula eodem modo sunt verita solutis, ac viduis. Solum permittuntur Sponsis citra periculum consensus in delectationem libidinosam, in signum mu-*
ni

*ui amoris. Coniugibus non veta-
tur sub gravi delectatio carnalis
in absentia alterius conjugis citra
periculum pollutionis.*

I. **E**ffectus Sponsalium alter est intrinsecus, & ex ipsa Sponsalium natura resultans; alter extrinsecus, resultans vi juris Ecclesiastici: Quod attinet ad priorem effectum, cum aliud non sit, quam ipsa obligatio gravis ad matrimonium ineundum, nihil est superaddendum ad ea, quae hac de re diximus articulo superiore. Posterior autem effectus est triplex. Primus est impedimentum publicae honestatis; Alter est, sponsalia transire in matrimonium per copulam, ubi non viget Tridentinum. Tertius denique, licita esse Sponsis de futuro oscula, amplexus, & tactus non impudicos. De singulis hic agendum.

Dicitur autem impedimentum publicae honestatis oriri ex Sponsalibus, (sicut etiam ex matrimonio rato) quia ex iis valide celebratis propter publicam honestatem, & decentiam oritur impedimentum dirimens matrimonium cum consanguineis alterius Sponsi in primo gradu tantum, jure novo Trident. sess. 22. cap. 3.; quamvis olim jure antiquo extendebatur ad quartum gradum: Nunc itaque Titius contrahens Sponsalia cum Berta non potest valide matrimonium contrahere cum Sorore, filia, aut matre Bertae, propter impedimentum publicae honestatis.

II. Ex quibus fit primo, non oriri tale impedimentum ex Sponsalibus celebratis a Titio, dum erat infidelis; cum hoc impedimentum sit Ecclesiasticum, & infideles non sint subditi Ecclesiae.

Secundo, non oriri ex Sponsalibus invalidis; quamvis jure antiquo oriretur etiam ex invalidis, dummodo non invalidis ex defectu consensus.

Tertio, nec ex Sponsalibus celebratis cum persona incerta, ex Cap. unico de Sponsalibus; cum ea non sint Sponsalia rigorose dicta.

Quarto, neque ex Sponsalibus conditionatis, nisi purificata conditione, quando evadunt absoluta, & certa, ut constat ex laud. cap. Quare si Titius contrahat cum Berta sub conditione de futuro, & ante purificationem conditionis contrahat cum Sorore Bertae nova Sponsalia, haec posteriora Sponsalia non obligant, quia debet expectari eventus illius conditionis; si tamen ante eventum conditionis contraheretur matrimonium cum Sorore Bertae, illicitum esset, sed validum; quia priora Sponsalia, implete conditionata, non pepererunt impedimentum publicae honestatis.

Quinto demum sequitur, quod si Titius post Sponsalia cum Berta cognoscat Sororem Bertae, cum neutrum possit valide matrimonium contrahere ante dispensationem; Non quidem cum Berta, propter impedimentum affinitatis; Neque cum sorore Bertae, propter impedimentum publicae honestatis.

III. Praeterea sciendum, hoc impedimentum publicae honestatis oriri etiam ex matrimonio rato, ex c. *Ad Audientiam de Sponsalibus*; cum hoc tamen discrimine, quod Sponsalia inter Titium, & Bertam celebrata dirimant matrimonium cum eorum consanguineis solum in primo gradu; Matrimonium vero ratum dirimat usque ad quartum gradum. Praeterea ex Sponsalibus *quacumque ratione invalidis* non oritur hoc impedimentum, ut habet Trident. sess. 2. cap. 3.; Oritur tamen ex matrimonio rato, etiam invalido, dummodo non invalido ex defectu consensus, ut communiter docent cum Bonac. quaest. 3. punct. 11. contra Navar., & Sa, ut dicemus quaest. 5. art. ult.; Etenim jus novum Tri-

Tridentini solum abstulit hoc impedimentum a Sponsalibus invalidis, etiam ex defectu consensus, non a matrimonio rato sic invalido. Utrum autem Sponsalia exterius rite celebrata, sed invalida ex defectu consensus, saltem pro foro externo pariant impedimentum publicæ honestatis? Negant communius cum Dicast. disp. 7. dub. 29. contra Sanch. disp. 68. num. 13.; qui putat, hoc impedimentum oriri etiam pro foro interno ex Sponsalibus invalidis ex defectu consensus, necnon invalidis ex quocumque alio impedimento occulto; quia quamvis Tridentinum dixerit, non oriri ex Sponsalibus quacumque ratione invalidis, videtur interpretandum, quod loquatur de Sponsalibus pro foro externo invalidis.

IV. Quæritur nunc primo; An hoc impedimentum sit perpetuum, ita ut nec per mortem alterius Sponsi, nec per dissolutionem Sponsalium quomodocumque factam tollatur?

Respondeo affirmative cum Sanch. lib. 7. disp. 68.; & aliis communiter ex cap. *Si quis desponsaverit* 27. *quest.* 2. contra Rebel., & Hurt. disp. 21., & alios apud Dian. part. 3. tract. 4. resol. 222.; qui putant cessare hoc impedimentum, quando mutuo consensu dissolvuntur Sponsalia. Ratio doctrinæ est, quia finis Ecclesiæ decernentis tale impedimentum est decencia, & honestas, quæ militant tam post mortem alterius Sponsi, quam post dissolutionem Sponsalium; sive dissolvantur per causam legitimam, sive mutuo consensu.

Neque dicas cum Hurt., Sponsalia mutuo consensu dissoluta ex declaratione Congregationis Cardinalium censentur invalida; Atqui Sponsalia invalida ex Tridentino non pariunt hoc impedimentum; ergo nec Sponsalia mutuo consensu dissoluta.

Nam sensus Congregationis est,

quod illa non amplius obligent; non vero, quod non fuerint initio valida: Si ergo fuerint initio valida, & ex Sponsalibus validis tale impedimentum gignitur, jam habetur ex iis tale impedimentum, quamvis non amplius obligent: Sicut nec obligant post mortem alterius Sponsi, & tamen impedimentum remanet. Quibus adde cum Bonac. loc. citat. dari de hoc novam declarationem Cardinalium.

V. Quæritur secundo; An matrimonium clandestinum inter puberes, ubi est receptum Tridentinum, æquipolleat sponsalibus, ita ut ex eo confluat impedimentum publicæ honestatis?

Respondeo, Sanch. lib. 1. disp. 20., & Hurt. negare; Tum quia Tridentinum irritat talem contractum, & reddit personas inhábiles ad sic contrahendum; tum etiam, quia contractus per verba de præsentibus nullam continet promissionem de futuro, ne implicite quidem: atqui matrimonium clandestinum est contractus per verba de præsentibus: ergo continet promissionem matrimonii de futuro; atque adeo non æquipollet Sponsalibus, quæ per talem promissionem constituentur.

Affirmant tamen verius Con. disp. 21. dub. 4., Henr., Ledesm., tum ex declaratione Congregationis Cardinalium; tum etiam quia dum puberes contrahunt matrimonium clandestinum, intendunt dare sibi invicem omne jus, & dominium in mutua corpora ad usum matrimonii; atque adeo non solum jus proximum, quod datur per matrimonium, sed etiam jus remotum, quod datur per sponsalia; ergo cum non possint dare jus propinquum propter legem Tridentini irritantem contractum, dant solum jus remotum, atque adeo contrahunt Sponsalia.

Ad

Ad primam rationem in contrarium adductam respondetur, Tridentinum irritare talem contractum, in quantum est matrimonium, non in quantum est sponsalia; nec reddit personas inhabiles ad sic contrahenda Sponsalia, sed matrimonium. Ad secundam negatur propter rationem adductam, quod contractus per verba de presenti non contineat implicite promissionem de futuro, per quam sponsalia constituuntur.

Ex dictis sequitur, etiam per matrimonium celebratum inter impuberes haberi vim sponsalium, atque adeo ex eo gigni impedimentum publicæ honestatis, quod etiam concedit Sanch.; quia saltem interpretatione juris, si non ex natura rei, præsumitur, eos voluisse se obligare eo modo, quo poterant, atque adeo voluisse contrahere sponsalia, cum non possint contrahere matrimonium secundum Canones Ecclesiæ,

Porro ubi non est receptum Tridentinum, quod irritat matrimonium clandestinum, Sponsalia per copulam inter Sponsos secutam transeunt in matrimonium, ex *cap. Qui De Sponsalibus*, eo quod Ecclesia præsumat affectu maritali, & non fornicario copulari; atque adeo animo matrimonium contrahendi.

VI. Quæritur ultimo; An licita sint oscula, amplexus, & tactus non impudici sponsis?

Respondeo, Sanch. lib. 9. disp. 46. cum Cajet. Navar., Tolet., Fagund., Bonac., Salas, Valent., & aliis apud Dian. part. 2. tract. 17. resol. 6., & part. 4. tract. 4. resol. 131. docere probabile esse, quod tactus non impudici inter Sponsos excusentur a culpa mortali, etiamsi intendatur delectatio sensitiva, & carnalis, quæ ex illis oritur, dummodo absit periculum copulæ, aut consensus in illam, aut

pollutionis. Ratio est, quia sicut matrimonium cohonestat copulam; ita Sponsalia, quæ sunt quædam via, & initium matrimonii, & inchoatio traditionis corporum cohonestant ea, quæ sunt quasi via, & inchoatio copulæ. Præsertim quia sic magis foretur amor in ordine ad matrimonium.

Suar. tamen, Rebel., Hurt. disp. 10. difficult. 10. cum Perez, & aliis communius, & probabilius docent, esse mortale, si carnalis, & libidinosa voluptas intendatur, quæ scilicet sentitur in carne, cum commotione spirituum vitalium incitantium ad pollutionem, & dici solet delectatio sensitiva, & carnalis: Secus vero si oscula fiant in signum benevolentia, secundum consuetudinem Patriæ, ad fovendum mutuam amorem in ordine ad matrimonium; ita ut, si ob talem finem fiant, licita sint, etiam si adsit periculum pollutionis, dummodo absit periculum consensus in delectationem veneream: Etenim finis intentus est honestas, ne sponsi appareant inurbani; & pollutio, si forte sequitur, est præter intentionem. Ratio autem, cur juxta communio-rem sententiam sint peccata mortalia, non solum tactus impudici, (de quibus nemo dubitat) sed etiam non impudici habiti a Sponsis propter delectationem sensualem, seu libidinofam, est, quia talis delectatio instituta est a natura in ordine ad copulam; ergo cum sponsis non sit licita copula, nec permittitur delectatio per se ad illam ordinata.

Confirmatur primo, quia non aliunde delectatio morosa de copula præterita in Vidua est illicita, nisi quia illa commotio carnis ex delectatione causata est quædam copula inchoata, quæ sponsis est illicita, licet fuerit olim licita; atqui etiam sponsis est illicita copula, licet deinde sit futura licita.